

ROMANOS

Roma huakka' jakya'

huaknopoe'eriomeytaj Pabloa o'manigmadoya'uyate.

*Roma huaknopoe'eriomeytaj Pabloa
o'manigmadoya'uyate.*

¹ Do Pabloa on'nigmadoya'ne. Jesucristoen huanaba' ijnigpeikay. Diosen huadak hua'a, Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa do'taj bektie'po me'ta'mona'uyne.

² Huadak hua'a Jesucristotaj a'nennanada Diosa o'manbatia'pakuyate. Jesucristo tiakhued Apag Diosba'te on'nigmadoya'uyate. ³ Diosen huadak hua'a Jesucristo Huairi Diosen Huasi'po aratbuten huaso'nigda o'si'po'e'uyate. David huairien adhuea' huayayo o'uyate. David Israel aratbuten huairi o'uyate. ⁴ Dios teyda o'epo Jesucristotaj kubarakya' o'noyhuada'uyate.

Konigepo Diosen Huasi'po o'epo teyda o'epo Diosen Nokirega mo'manopoea'ika'ne. ⁵ Jesucristo oro'en Huairia me'tin pahui'po do'taj huakka'da bo'tihuapokika'ne. Aratbut nogbaya' nogbaya' Jesucristotaj kamaknopoi'ke'po kenpa'ti Diostaj kan'nigpeike'po do'taj Diosa bektie'ea'uyne kenpa'ti me'ta'mona'uyne.

⁶ Konigepo nogbaya' nogbaya' Jesucristotaj huakka'nanada o'noknopoedenok. Opu domey Romano huae'erikon Jesucristoen mo'ene.

⁷ Opudomey Roma huaknopoe'eritaj Diosa di mo'maepo "Do'huedyo' yanikati' yag'kikati'." Diosa mona'de'uyne. Oro'omeyen Apag Dios Jesucristo Huairiere opudomeytaj kamatinepahui'po daka' kabatihuapokike'po kenpa'ti kamanoeyike'po ken konig on'nigtiona'pakika'nig on'nigmadoya'ne.

Pabloa Romayo huaknopoe'eritaj e'bata'huade'ta' o'pakuyate.

⁸ Huakkuruda o'nona'ne. Opudomey Romaya' huaknopoe'eri Diostaj Jesucristotaere daka' moknopoika'nok kenpa'ti mo'nigpeika'nok nogbaya' nog huadaribaya' nogya' nogya' aratbut opudomeytaj mo'tipeedenok konig daka' moknopoika' mo'tinopoedenok. Konigepo Jesucristo kenda o'paknok dakiti Diostaj yonay.

⁹ Opudomeytaj ijtiona'pakika'nig Diosapi' kenda buttida me'tinopoene. Diostaj diga'da ijnigpeika'po Diosen Huasi'potaj Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakikay. ¹⁰ Opudomey Romayo huaknopoe'eritaj e'bata'huade'ta' ijpakika'nig'a huahue'dik ijikay. Diosa kahuea' e'tinopoe'nayo ijhua'apoy. Konigepo ijtiona'pakikay.

¹¹ Opudtaj eta'huade'ta' ijpaki. Kenpa'ti opudtaj e'tiahuayta' ijpakpo Jesucristoen huadak hua'a nogiti nogiti kanoknopoike'po opudomeytaj e'tihuapokta' ijpaki. ¹² Huayahuaya nogiti nogiti daka' huaknopoika' a'batihuapokeya'po opudtaj e'bata'huade'ta' ijpakikay.

¹³ Konig nog aratbuttaj Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakonhua'nok huakka'nada

on'manopo'korea'uyppo on'maknopoe'uy.
 Opudomey konigti Romayo huae'eri sue'da
 oknopoe'hue' huae'eritaj a'manopo'koreaya'po
 Jesucristotaj huaboa'da a'maknopoe'aya'po
 kenpa'ti opudomey huaknopoe'eritaj nogiti
 daka' huaknopoe' kenpa'ti nogiti huanigpee'
 a'batihuapokikaya'po nogok nogok opudte
 ijhua'apoy ijnopoe'ika'nig'a huahue'dik
 ijika'uy. Oydapi' huahue'dikda ijje'y. Kenda
 e'manopoe'a'ta' ijpaki, egomey. ¹⁴ Aya'
 aratbuttada kenpa'ti aratbut huakka'da
 en'nopoe'tadapi' kenpa'ti aratbut sue'da
 en'nopoe'tada Diosa me'ta'mona'uynok
 Jesucristoen huadak hua'a manbatia'pakdik
 ijikay. ¹⁵ Konigepo opudomey Romayo
 huae'eritakon Jesucristoen huadak hua'a
 e'manbatia'pakta' ijjeretpaki.

*Jesucristoen huadak hua'a aratbut
 eknopoe'nayo Diosa dakhuea' e'ka'
 manopo'yarea'dik o'e.*

¹⁶ Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte
 aya'da aratbuta eknopoe'nayo Diosa dakhuea'
 e'kika' manopo'yarea'dik o'e. Huakkuruda
 judío huaknopoe'eritaj o'manopo'yarea'. Onte'ti
 nog aratbuttaj o'manopo'yarea'. Konigepo
 Jesucristoen huadak hua'ataj e'manbatia'pak
 tobirahue' ijje'y. ¹⁷ Jesucristotaj eknopoe'yo'da
 oro'omeytaj huadaknopo'da e'huae'taj Diosa
 bo'tinopoepo kenere mo'noeanhuahuika'apone.
 Kenda Diosen huadak hua'a o'manmadikika'.
 "Jesucristotaj huaknopoe'eri huadaknopo'da

e'huae'taj Diosa o'matinopoepo kurudyo kenere o'manoeanhuahuika'apo." Apagba'a oa'uyate.

Aratbuta Diostaj pakhue' o'nepo kenpa'da dakhuea'nada ogkika'.

¹⁸ Aya'ada Diostaj e'nigpeeta' pakhue' huae'eri kenpa'ti buttida hua'a e'nopoeta' pakhue' huae'eria dakhuea' ogkika'nok Diosa huiyoknana da dakhuea'da castiga magka'dik o'eapo o'nopone. ¹⁹ Kenomeytaj Diosa buttida o'e Diosa e'manopoea'tada Diostaj daka' oknopoe'dik e'eada, ²⁰ oro'en huakpoa Diostaj tiahuyhue'dik ee'pi' kenda a'nennanada Diosa o'ka'uyatenig o'tiahuyapo oknopoika'dik o'ene. A'nennanada siokpo niokpo puug huadari aya'tada Diosa o'ka'uyate. A'nennada kenpa'ti oyda kenda Diosa o'ka'uyatenig tiahuydik o'nepo Dios teynanada o'e kenpa'ti Dios Huairida o'ika' oknopoe'dik o'nenig'a. "Diostaj oknopoe'hue'dik ijje," ahue'dikda o'ne dakhuea' huaka'eria. ²¹ Kenda Diosa o'ka'uyatenig dakhuea' huaka'eria on'tiahuyapo Diostaj o'noknopoenig'a. "Dios Huairi i'e. Aya'nada i'ka'uyate. Huadakda i'ene. Dakiti Dios." Ken konig onikahue' o'nika'uyate. Konig huasegda dakhuea'da on'noipoika'po buttida e'nopo'e nopoehue'da o'nika'uyate. ²² "Huakka'da o'nopoey. Daka' o'nopoey." On'batia'pakuyatenig'a huasegda o'nuyate. ²³ 'Urunanada o'ika' Dios. Kurudyo o'ika'. Teynanada o'ika'po bueyhue'dikda o'noeonhuahuika'apo. Diostaj o'noknopoebatikpo huaboa'da noehue' e'ketka' dios ogkika'uyate. Ken konig huabokerekada

ogkika'uyate. Bakoy e'ketka', bihui e'ketka', ojpai' botta' botta' hua'itakpi' e'ketka' ogkika'uyate. Oro'en dios o'e nama'da on'nopoika'uyate.

²⁴ Konigepo dakhuea'da kan'nopoike' nama'da kan'eretpakike' huayahuaya dakhuea' kagkike' Diosa o'nopoeyate. ²⁵ Dios Huairitaj onte'ti eknope'ta' pakhue' o'nepo e'ketka' diostaj huaboa'da on'eretpakika'uyate. Kenda Diosa o'ka'uyate on'tiahuayika'nig on'eretpakika'uyate. Diosa aya'da o'ka'uyatenigyoda Diostanayo sigpi' pakhue' o'nika'uyate. Dios aya'da huaka'eritayo'da "Urua'nanada o'e, dakiti Dios." Aya'ada kan'batadi'kea'ike'.

²⁶ Konigepo kenpa'da dakhuea' kagkike' Diosa o'nopoepo dakhuea' huaka'eritaj kenpa'da o'maenon'uyate. Konig birae'dik ogkika'po ettone'a huatoe'taj pakhue' o'nepo o'nenpo huabot ettone'a huayahuaya on'eretpakpo dakhuea'da ogkika'uyate. ²⁷ Huabokerekakon huatoe'taj o'nenpo huabotbokereka' on'eretpakpo dakhuea'da ogkika'uyate. Ken konig ogkikapo birae'dik o'ne. Dakhuea'nanada ogkika'nok konig Diosen castiga huaso'ada dakhue'nanada o'nepo pai'nanada on'nopo'unhuahuika'apo.

²⁸ Ken hueretda Diostaj eknope'ta' pakhue' o'nenok dakhuea'da kan'nopoike'po dakhuea' kagkike' Diosa o'maknopepo kenpa'da o'maenon'uyate. ²⁹ Kenomey kenpa'da dakhue'da e'kika'ta' on'eretpakika'. Huabokerek ettone'ere huayahuaya dakhuea'nanada ogkika'. Kenda on'eretpakpo nogpa'da dakhuea'da ogkika'. Huakka'nada e'tamaeta' o'deretpakika'. Dakhuea'nada on'nopoika'.

Digda on'bahuahuyika'. On'mahuadiaypo on'barakika'. Huayahuaya on'maboyika'. Nama'da huamana'eri o'nika'. Diga'da on'mahuadiayika'po dakhuea' ogkika'. Diga'da on'mahui'ika'. ³⁰ Nogomeytaj dakhuea'da on'bahuaa'ika'. Diostaj on'huadiayika'. Huabatidike'eri o'nika'. Huata'da huapakeri o'nika'. Nogda nogda dakhue'dikda on'nopoika'. Apagtaj huayetapi' nigpeehue'dik o'nika'. ³¹ Katepi' Diosenpi' nopugkahue'da o'nika'. "Do kenda ijka'apoy," ea'ada kahue'ada nogda ogkika'apo. Nogomeytaj huadi'da maehue' o'nika'. E'manoeynoeyta' pakhue' o'nika'. Pai'da aratbuttaj matinepahuihue'da o'nika'. ³² Ken konig dakhuea' huaka'eritaj castiga ijmagka'apoy. Kenpa'da bueydik o'neapo. Diosa o'mana'uyate. Kenomey kenda daka' e'nopoeadada nogiti nogiti dakhuea'da ogkika'po kenpa'ti nogomeya konigti egkika'nayo durugda o'nika'apo.

2

"Dakhuea' o'ka'uy." Betapi' Diosa e'huaa'nayo buttida o'bahuaa'.

¹ Konigepo o'na be'api' mo'epo "Dakhuea'da o'kame'." Nogtaj e'huaa'nayo "kenda donayo kahue' ijjemey." Diostaj onahue'dik mo'ene. Konigti dakhuea' i'kikame'ne Diosa mo'tinopoepo castiga ogka'dik mo'eapone. ² Dakhuea' huaka'eritaj "dakhuea'da ogka'uy," Diosa buttida o'matinopoepo castiga o'magka'apo. ³ "Nogomeya dakhuea'da ogkika'." O'napi' e'bahuaa'ada konigti dakhuea' e'kika'ada Diosa do'taj castiga ogkahue' me'eapone nopoehue' mo'e. Dapi' Diosa

castiga mogka'apone. ⁴ Diosa di'nanada mo'ika'po ijhue'nanada castiga ogkahue' mo'edenok castiga ogkahue' mo'eapetpi' kenda nama'da nopohue' yane'. Diosa di'nanada mo'epo mo'tinepahui'nok nopo'korea'dik o'ene. Kenpataj yan'nopoe'. ⁵ Opudomeypi' Diostaj eknopoe'ta' pakhue' mo'enok Diosa mo'tinepahui'ne mo'peedenig'a nopo'koreahue' mo'epo nogiti nogiti dakhuea' bo'kika'nok nogiti nogiti Diosa castiga ogka'dik mo'eapone. Kene'huaya' huame'noete castiga o'magka'apo. ⁶ Be'api' sigda dakhuea' e'kuynayo sigda castiga o'magka'apo. Nogapi' huakka'mon dakhuea' e'kuynayo huakka'mon castiga o'magka'apo Diosa. Kenpa'ti be'api' o'nopo'korea'depo huadakda e'kika'nayo Diosa huadakda o'manigka'apo. ⁷ Kenomeya kirigayo' Diostaj on'nigpeika'po huadakda ogkika'po Diosere kurudyo' urunanada e'noeonhuahuika'ta' on'pakpo "Huadakda bo'kika'," Diosa ena'te e'peeta' on'pakpo Diosere kurudyo' on'noeonhuahuika'apo. ⁸⁻⁹ Nogomeynayo huata'da huaeretpakeri Diosen buttida hua'a nigpeehue' huae'eri dakhuea' huaka'eritaj Diosa diga'da o'mahuadiaypo diga'da castiga o'magka'apo. Pai'nanada on'manopo'unhuahuika'apo. Judío dakhuea' huaka'eri huakkuru pai'da on'manopo'unhuahuika'apo. Nog aratbutakon pai'da on'manopo'unhuahuika'apo. ¹⁰ Huadakda huakika'eri Diostaj huanigpeika'eritanayo Diosa o'manoyhuada'apo. Diosere 'urunanada on'noeonhuahuika'apo. "Huadakda o'ne." Diosa o'bahuaa'apo. Durugnopoda

o'neonhuahuika'apo. Judío huadak huaka'eritaj huakkuru Diosa 'urua'da o'manigka'apo. Kenpa'ti nog aratbuttaj 'urua'da o'manigka'apo.

¹¹ Diosa aya' aratbuttada konigti o'batiahuayika' konigti o'manopokie'ika'. Judiotaj kenpa'ti nog aratbuttaj castiga o'magka'apo. ¹² Moisésenba'taj nog aratbut peehued o'nika'po dakhuea' egkika'nayo "Moisésenba'taj nigpeehue' mo'ika'uynok castiga magka'dik ijje," Diosa kenomeytaj manahue' ee'pi' kenpa'da mabueydik o'neapo. Judío aratbutnayo Moisésenba' e'peedeada dakhuea' egkika'nayo "Moisésenba' nigpeehue' mo'ika'uynok diga'da castiga magka'dik ijje," Diosa o'mana'apo. ¹³ Kenpa'ti Moisésenba'taj e'peeyo'da huae'eritaj "huadakda o'ne" Diosa bahuaahue' o'eapo kentada huanigpeika'eritanayo "huadakda o'ne" Diosa o'bahuaa'apo. ¹⁴⁻¹⁵ Nog aratbuta Moisésenba' ba'toehue' e'eada huanopoya'da on'nopoepo konig Diosa o'paknig egkika'nayo Diosen hua'a huanopoya'da on'nopoē. Huadak ogka'po on'nopoēapo. Dakhuea' ogka'po on'nopoēapo. ¹⁶ Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikika'nigda nogok kene'huaya' huame'noete iregiregte aya'da aratbuten dakhuea' e'kika' Dios Jesucristoerea kenda on'manopoēapo castiga on'magka'apo.

Judío aratbut Moisésenba' e'manmadikika'ada nigpeehue'da o'nika'.

¹⁷ "Judío aratbut o'ey. Moisésenba' o'nopoey. Oro'meyen Dios kurudyo o'ika'." Opudomey judíomey mo'batia'pakika'nig'a ¹⁸ Moisésenba'

daka' mo'nopoepo kenda Diosa o'pak mo'nopoepo huadakda o'e mo'nopoenig'a. ¹⁹ Kenpa'ti nog aratbut Diostaj oknopohue' huae'eri o'ne. Konig ekpobig huae'eri o'nika'. "Kentaj Dioste o'batohua'apet." Opudomey judio aratbuta daka' mo'nopoika'nig'a. Kenpa'ti nog aratbut konig sikkiregyo huae'eritaj "Diostaj o'maknopoea'apoy. Konig Diosen huakjey o'ey." Kenda daka' mo'nopoika'nig'a. ²⁰ Apagba' buttida hua'a o'e. Buttida huanopoe' o'e. Opud judio aratbut Apagba' mo'nopoepo nopohue' huae'eritaj kenpa'ti huasi'potaj manmadika'dik o'ey mo'nopoenig'a. ²¹ Nog aratbuttaj mo'manmadikika'nig'a mena'po huata'da onmadikahue' mo'e. "Berehue' yane'." Mo'mana'ika'nig'a opudaded mo'berika'ne. ²² "Nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'." Mo'manika'nig'a opudaded nogen huatoe'taj mo'bakdejika'ne. Dios e'ketka'taj o'huadiayi boa'ika'nig'a huakupe katepi' bo'eretpakpo dios e'ketka' jakya' mo'berika'ne. ²³ Moisesenba' huakka'da o'paki. Huadakda o'e. Nigpeika'dik mo'ene. E'batia'pakika'ada nigpeehue' mo'ika'nok Dios dakhue'da o'e aratbuta o'noknopoe. ²⁴ Opud judio aratbuta Apagba'taj nigpeehue' mo'ika'nok "Dios dakhue'da o'e." Nog aratbuta on'batia'pakika'. Kenpa' Apagba'te oa'.

²⁵ Opudomey judio aratbut Moisesenba' e'nigpeika'nayo huabokereksi'dak mo'nigoktegika'ne. Diostaj kenda huadakda o'e. Diosen aratbut o'ne aratbuta nopoika'dik o'neapo. Moisesenba' nigpeehue' e'ika'nayo konig okteghue'onig huae'eri mo'ene, konig

nog aratbutda mo'ene, konig Diosen aratbut ehue' mo'ene. ²⁶ Nog aratbut judío ehue' huae'eri huasi'dak nigokteghue' ee'pi' Moisésenba' e'nigpeika'nayo konig judío huanigoktegerionig o'ne. Diosensi'po o'ne. Diosa o'matinopoe. ²⁷ Opud judío huanigsi'dakoktegeri mo'epo Moisésenba' e'toeada nigpeehue' e'nika'nayo nog aratbut huasi'dak okteghue' huae'eri Moisésenba' huanigpeika'eria "Judío huanigoktegerianayo Diostaj dakhuea'da ogkika'," on'huaa'apo. ²⁸ Judío e'si'poe'nayo kenpa'ti huasi'dak ektegnayo hueretda judío o'epo, Diosensi'po o'e. Diosa nopoehue'dik o'e. ²⁹ Huanopoya'da on'eretpakpo Diostaj huanigpeika'erinayo hueretda judío aratbut o'ne. Diosen aratbut o'ne. Diosa o'matinopoe. "Huadakda o'ne." Aratbutanayo ahue'dik o'ne.

3

¹⁻² Judío aratbut ee' huadakda o'e. Kenpa'ti huabokereksi'dak e'nigokteg huadakda o'e. Diosa judío aratbuttanayo Apagba' kan'toe'po o'bayokuyate. Apagba' kan'nigpeike'po o'bayokuyate. ³⁻⁴ Huakka'mon oro' judío aratbuta Diostaj oknopoehue' ee'nayo nigpeehue' ee'nayopi' Diosnayo kenpa'da buttida oa'ika'. Kenda oa'de o'kika'. Aratbut aya'ada da huaa'eri ene'pi' Diosnayo buttida oa'ika'. Davida kenda o'manigmadoya'uyate. Oa'po: Diosen hua'a buttida o'ika'. Aya'ada a'dik o'nika'apo. Kenpa'ti aya'da Diosa o'kika' huadakda o'e. Aya'ada a'dik o'nika'apo. Apagba'te Davida oa'uyate.

5 Oro'omey judío aratbut dakhuea' e'kika'te aya'da Diosa o'kika'po huadakyoda o'kika' aratbuta on'tinopoika'po konigepo Diosa oro'omeytaj castiga ogkahue'dik mo'eapetpi'. Huakka'mona nama'da mo'nopoetpi'. 6 Diosnayo huadakyoda o'kika'po judío aratbuttaj castiga magka'dik o'eapo. Kenpa'ti huadakyoda o'kika'po kene'huaya' huame'noete aya' aratbut dakhuea' huaka'eritaj castiga magka'dik o'eapo. 7 Oro' da e'ika'te Diosata buttida oa'ika'po huadaknana o'ika' aratbuta tinopoe'dik ya'neapet. Oro'taj Diosa castiga ogkahue'dik mo'eapetpi'. Kenda huakka'mona nama'da mo'nopoetpi'. 8 Konigepo "Oro' dakhuea' o'kika'nok Dios huadakda o'e. Aratbuta on'nopoepo dakhuea' mogkika'." Pabloa o'manmadika'. Sue'ada judioa nama'da men'huaa'nok kenomeytaj Diosa castiga o'magka'apo.

Aya'ada dakhuea' huaka'eri o'ene.

9 Oro' judío aratbut huadakda o'ey. Nog aratbut dakhue'da o'ne. Kenpa' Diosa tinopoehue' mo'ene. Aya'ada dakhuea' huakika'eri o'maene. Judíopi' nog aratbutkon dakhuea' huakika'eri o'ne. Kenda iija'demey. 10 Kenpa'ti Diosba'te:

Huadakda aratbut ehue'da o'ne. Aratbut huadak nogtipi' ehue' o'ne. 11 Aya'ada Diostaj oknopogkahue'da o'nika'. Aya'ada Diostaj pakhue' o'nika'. 12 Aya'ada o'noknopoebatikde onte'ti Diosen kikhue' o'nika'. Dakhuea'nada ogkika'. Huadakda e'kika' sigpi' ehue'da o'e. Aya'ada Diostaj nigpeehue'ada dakhuea' ogkika'.

13 Kenpa'da dakhue'da hua'ayo' on'da'ika'. Da on'da'ika'. On'batidike'ika'. Huasokpa konig kubarak o'nokbetahue'onig konig pagnada o'nika'. Konig bihui e'buey'urua dakhuea'ogkika'nig ken konig ia' on'mahuia'ika'po dakhuea'nanada on'magkika'. 14 Dakhue'dikda on'bahuaa'ika'. Kenpa'ti on'mahuadiaypo on'maboy'ika'. 15 Diga'da on'bahuahuaypo idada on'barakika'. 16 Nog aratbuttaj dakhuea' on'magkika'po pai'nada on'manopo'ea'ika'. 17 Huayahuaya manoeynoeyhue' o'nika'. 18 Diosa castiga egka'taj okme'pukhue' o'nika'. Diosba'a oa'. 19 "Dioستaj nigpeehue' ijikamey. Dakhuea' ijkika'uy. Diosa castiga ogka'dik me'ea pone." Judío aya'daribayo huae'eriere kan'nopo'e'po Diosa Diosba'te judío aratbuttaj o'mana'ika'. Kenda o'nopo'ene. 20 Moisésenba' o'nigpeika'nok "huadak mo'ene." Diosa nogtitapi' onahue' mo'ea pone. Moisésenba' nigpeikahue'dik o'epo dakhuea' huaka'eri o'ene. Moisésenba'a mo'nopo'ea'ne.

*"Okkahuea'depo huadakda mo'ene."
Jesucristoen huaknopoe'eritayo'da Diosa mana'dik o'e.*

21-22 Jesucristotaj aya' Diosen huamanbatia'pakeri Moiséserea on'timadoya'uyate. Jesucristo oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uyate. Aya' Moisésenba' nigpeikahue' ee'pi' "Okkahuea'depo huadakda mo'ene," aya' Jesucristoen huaknopoe'eriomeytaj Diosa

ona'dik mo'ene. Judíomeytaj kenpa'ti nog aratbuttaj konigti ona'dik mo'ene. ²³ Nog aratbut oro' judío aratbutpi' aya'ada dakhuea' ogkika'. Konig Diosa bo'tipaknig kahue'da o'енок Diosa kabakkahue'po Jesucristotaj oknopoe'dik o'ene. ²⁴⁻²⁵ Diosa oro' dakhuea' huaka'eritaj huakka' di' mo'epo mo'tinepahui'po Jesucristotaj mo'nigta'mona'uyate. Aratbuta dakhuea' egkikak kamanigbueye'po mo'nigta'mona'uyate. Oro'omeytaj kamanopo'yare'po Diosa o'paknok Jesucristo mo'nigbuey'uyate. Jesúsá mo'nigbuey'uynok oro'omey huaknopoe'eritaj katetehue'da bokkahuea'ika'ne kenpa'ti "huadakda mo'ene," Diosa monika'ne. Kenpa'ti Jesucristo dakhuea' huaka'eritaj mo'nigbuey'uynok Diosa huadakda o'epo a'neneritaj o'bakkahuea'ika'uy o'nopoe'ne. ²⁶ Konigti Jesucristoa mo'nigbuey'uyatenok oy Jesucristoen huaknopoe'eritaj Diosa huadaky'o e'huae' mo'ea'po "bokkahuea'depo huadakda mo'ene," ona'dik mo'ene.

²⁷⁻²⁸ "Moisésenba' o'nigpeika'nok Diosa mo'manopo'yarea'ne," oro'a ahue'dik o'ene. Jesúsá mo'nigbuey'uyate oknopoe'ika'nok Diosa bokkahuea'po "huadakda mo'ene," monika'ne daka' o'nopoe'ne.

²⁹ Judío aratbuttayo'da Diosa o'manopo'yarea' sue'ada nama'da yan'nopoe'tpi'. Kenpa' nopoe'hue' yane'. Nog aratbut judío aratbuttere Diosa o'manopo'yarea'ika'. ³⁰ Dios nogtida o'epo judío huaknopoe'eritaj o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'manika'po nog aratbut huaknopoe'eritakon o'bakkahuea'po "huadakda

mo'ene," o'manika'. ³¹ Jesucristotaj oknopo_epo Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'ene. Sue'ada nama'da yan'nopo_etpi'. Jesústaj oknopo_epo Moisésenbapi' huadak o'e o'nopo_epo Diostaj o'nigpeikay.

4

Abrahama Diostaj oknopoika'uyatenok "Abraham huadakda me'taene." Diosa oa'uyate.

¹ Abraham Israel aratbuten adhuea'pane'taj mon'diknopo_atu. ² Abraham huadak o'kika'nok "huadakda o'e," Diosa ahue'dik o'e. "Huadakda ij kay," a'dik ee'pi' Diostanayo kenpa' ahue'dik o'uyate. ³ Diostaj Abraham oknopoika'uyatenok "huadakda o'e," Diosa ona'uyate. Apagba'te kenpa' oa'. ⁴ Be'api' huairien e'baa'nayo huairia huakupepi' bayokdik o'nika'. Katetehue' o'yokne ahue'dik o'e. En'baa'te huakupepi' bayokdik o'e. ⁵ Moisésenba' oro'omey o'kika'nok "huadakda mo'ene," Diosa onahue'dik ee'tada oro'omey dakhuea' huaka'eri e'eada Jesucristotaj oknopo_enok Diosa bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'ne. ⁶ Aya'ada Moisésenba' ogkika'nok "huadakda mo'ene," Diosa ahue'dik o'ika'. Diostaj o'noknopoika'nok dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," Diosa o'manika'nok durugnanada o'nika'. A'ennada Davida Apagba'te o'batia'pakuyate:

⁷ Aratbuten dakhuea' e'ka' Diosa e'bakkahueade'te durugnanada o'ne.

⁸ "Yokkahuea'dey, castiga magkahue' ijjeapoy." Kenomeytaj Diosa e'manade'te

durugnanada o'ne. Kenda Diosba'te Davida oa'uyate.

⁹ Judío aratbut huabokereksi'dak ektegtaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'nok durugda o'ne. Nog aratbut judío ehue'taj huabokereksi'dak okteghue' huae'eritaj Diosa o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'nok durugda o'ne. Abraham Diostaj oknopoika'nok Diosa okkahuea'po "huadakda i'ene," Abrahamtaj ona'uyate o'nona'dene. ¹⁰ Abraham huabokereksi'dak okteghued ee'ted Diosa Abrahamen dakhuea' e'ka' okkahuea'uy. "Huadakda i'ene," Diosa ona'uyate. ¹¹ Huakkuruda Diostaj Abraham oknopoika'nok "huadakda i'ene," Diosa ona'uyate. Kenyo' aratbut kan'nopoike'po huasi'dak yakteg Abrahamtaj Diosa ona'uyate. Konigepo aya' aratbutda huabokereksi'dak okteghue' e'eadapi' Diostaj o'noknopoenok "huadakda mo'ene," Diosa manika'dik o'e. Abraham kenomeyen apag konig mo'taene. ¹² Judío huabokerek on'si'dakoktegedepo konig Abraham huasi'dak okteghued o'epo Diostaj daka' oknopoika'uyatenig konigti o'noknopoika'po Abraham kenomeyen Apag konig on'tae.

Abraham do'taj oknopoika'nok "aya' huadari ontaj o'nen huayayotaere ijbayokapoy, Abraham," Diosa ona'uyate.

¹³ Abraham Moisésenba' o'nigpeika'uynok "aya' huadari on'taj o'nen huayayotaere ijbayokapoy, Abraham," Diosa onahue' e'uyada Abraham Diostaj daka' oknopoika'nok

“huadakda i'ene,” kenpa'ti “aya' huadari ijbayokapoy,” Diosa ona'uyate. ¹⁴ “Huadakda mo'ene,” Diosa mone'po aratbuta Moisésenba'taj on'nigpeika'nok “huadakda mo'ene,” Diosa onahue' o'maeapo kenpa'ti huadari bayokhue' o'maeapo. Huaknopoe'eritayo'da o'bayokapo. ¹⁵ Moisésenba' en'nigpeika'nayo “huadakda mo'ene,” Diosa mona'apet huakka'mona nama'da on'nopeinig'a Moisésenba' nigpeikahue'dik o'nenok Diosa castiga magka'dik o'maeapo. Nogomey Moisésenba'taj peehuedda o'nepo Moisésenba'taj dakhuea' kahue'dik o'nika'.

¹⁶ Diosen kahued ee'ted Dios o'pakpo “huadakda mo'ene,” Abrahamen adhuea' huayayo huaknopoe'eri aya'tada Diosa o'mana'. Moisésenba' huanigpeika'eritaj kenpa'ti Abrahamonig huaknopoe'eritaj “huadakda mo'ene,” Diosa o'mana'. Konig Abraham oknopoika'uyatenig aya'da oro'omey oknopoika'po Abraham konig oro'en apag o'ika'. ¹⁷ “Huakka' huadaribayo huae'eria do'taj me'noknopoeapone. O'na meknopoika'nig konigti me'noknopoeapone. Do'huedsi'po o'neapo.” Diosada Abrahamtaj ona'uyate. Abraham Diostaj oknopoika'uyate. Aratbut huakudaka'da en'bueytada Diosa o'manoyhuada'ika'apo kenpa'ti kenda oy ehue' ee'tada Diosayo'da ka'dik o'e.

¹⁸ Abraham huatoeere huatone'nanada e'ne'te “huasi'po i'toeapone, huakka'nanada o'nen adhuea' huayayo o'neapo,” Diosa ona'uynok Diostaj daka' oknopopepo huakka'nanada adhuea' huayayo o'matoe'uyate. ¹⁹ Abraham

a'ti cien años o'toēaponig'a huatoē Sarakon huatone'nada o'ēpo konig si'popakhue'dikda o'ika'uyatenigtaj Abrahamama e'nopoēpi' kenda Diosa ona'uynig daka' oknopoē'po huasi'po ijtoēapoy o'nopoē'uyate. ²⁰⁻²¹ Huasi'po Diosa yokhue'dik mo'ēapone, Abrahamama oknopoēhue' o'uyate. "Dios buttida oa'ika'. Teynanada o'ika'po huasi'po yokdik mo'ēapone," daka' oknopoēpo o'tia'pakonhua'uyate. ²² Konigepo Diosa dakhuea' e'ka' okkahuea'depo "huadakda i'ene," Abrahamtaj ona'uyate.

²³⁻²⁵ "Huadakda i'ene," Diosa Abraham-tayo'da onahue' o'uyate. Oro'omey Diostaj huaknopoē'eritabeta' Diosa kenda o'mana'uyate. "Huadakda mo'ene," oro'omeytakon Diosa mona'ne. Oro'omey Diostaj nigpeēhue'da dakhuea'da o'kika'uynok Dios o'paknok sorotataa Jesús Huairitaj o'darakuyate. Oro'omeytehuapa' mo'nigbuey'uyate. Oro'omeyen dakhuea' e'ka' akkahueaya'po kenpa'ti "Huadakda mo'ene," a'manaya'po Diosa kubarakya' Jesústaj o'noyhuada'uyate.

5

Diosa mo'tinepahui'po oro'omey huaknopoē'eritaj dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'po mo'durugpakika'ne kenpa'ti nogda nogda huadakda mogkika'ne.

¹ Diostaj oknopoēnok oro'omeyen dakhuea' e'ka' Diosa bokkahuea'depo "huadakda mo'ene," mona'ne. Kenpa'ti Jesucristo Huairi oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj mo'nigbuey'uypo oro'taj

mo'nopo'noeya'ne. ² Jesucristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyatenok Diosa oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'ne. Kenda daka' oknopoika'po Diosere 'urunananada o'eapone o'nopoepo durugnanada o'ika'ne. ³ Jesucristotaj oknopoika'po pai'da o'nopo'eapet. Pai'da o'nopo'epo batikhue'ada Diostaj oknopoeonhuahuika'apone. Kenda o'nopoepo pai'da e'nopo'eada durugda o'ika'ne. ⁴ Kenpa'ti batikhue'ada Diostaj oknopoeonhuahuika'nok huadakda mo'ika'ne Diosa moknopoene. Diosere durugnanada o'unhuahuika'apoy o'nopoene. ⁵ Diosen Nokirega mo'nopo'toepo Dios di'nanada mo'ene mo'nopo'ea'ne. Konigepo o'durugpakpo nama'da oknopoika'uy ahue'dik o'eapone.

⁶ A'nenda oro'omey dakhuea' o'kika'po batikhue'dik o'ika'uyne. Kenpa'ti huata'da dakhuea' e'ka' nopo'yareahue'dik o'ika'uyne. Kenoka' Dios o'paknok dakhuea' huaka'eritaj Cristoa o'manigbuey'uyate. ⁷ Nogbokereka bueyhue' ka'e'po a'nigbueyi' sigpi' be'api' ahue'da o'nika'. Nogtaj huadaktada nogtiadapi' me'pukhue'ada nigbueydikpi' o'e. ⁸ Diosanayo di' mo'epo oro'omey dakhuea' huakika'eri e'itipi' Cristo mo'nigbuey'uyatenok Dios di' mo'ene nopo'e'dik o'ika'ne. ⁹ Cristo oro'omeyen dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uynok "huadakda mo'ene," oy Diosa mona'ne. Kenpa'ti Cristo oro'omey huaknopo'e'eritaj mo'nigbuey'uynok kene'huaya' huame'noete Diosa castiga ogkahue' mo'eapone. ¹⁰ A'nenda Diostaj nigpeehue' e'ikame'pi' Diosen Huasi'po mo'nigbuey'uynok Diosa mo'nopo'korea'uyne.

Dakhuea' e'ka' o'batikpo Diostaj o'pakpo o'nigpeika'ne. Oynayo Jesús o'noyhuaduynok kenere o'noeonhuahuika'apone. Diosa castiga ogkahue' mo'eapone o'nopoene. ¹¹ Kenpa'ti Jesucristo Huairia mo'nigbuey'uyyo Diosa mo'nopo'korea'uynne. Diostaj oknopopepo durugnanada o'epo Diostaj o'nigpeika'ne.

Adán huakkuruda Diostaj nigpeehue' o'uyate. Jesucristoanayo Diostaj o'nigpeepo mo'nopo'yarika'ne.

¹² Huadariya' nogbokerektida huakkuruerea Diostaj nigpeehue' o'epo dakhuea' o'ka'uyate. Konigepo o'buey'uyate. Adán nigpeehue' o'epo dakhuea' o'ka'uynok ke'nensi'po huayayo aya'ada aratbut konigti dakhuea' ogkika'po on'mabueyika'uyate. ¹³ Moisésa Diosen hua'a manahued ee'ted huadariya' aya' aratbuta dakhuea' ogkika'uynig'a Moisésenba'taj nigpeehue' mo'enok castiga ogka'dik o'nene Diosa manahue' o'uyate. ¹⁴ Adánen huasi'po huayayo adhuea' huayayo konig Adán dakhuea' o'ka'uyatenig konigti kahue' e'ne'pi' aya'da on'mabuey'uyate. Moisés si'poehued ee'ted nogok nogok on'mabueyika'uyate. Adán nigpeehue' o'uynok aya'da on'mabuey'uyate. Cristonayo o'nigpeika'nok aya'da huaknopoe'eri Diosere on'noeonhuahuika'apo. Nogokda Cristotaj Diosa o'ta'mona'uyate.

¹⁵ Adán Diostaj nigpeehue' o'epo dakhuea'da e'ka'tada Diosanayo o'matinepahui'po oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'ne. Adán Diostaj nigpeehue' o'uyatenok huakka'nanada

on'mabueyika'uyate. Diosanayo aratbuttaj di' mo'epo mo'tinepahui'po konig katetehue' Dios o'pakpo oro'omeytaj nogbokerektida mo'nigta'mona'uyate. Huakka'tada dakhuea' e'ka' a'manopo'yarea'po oro'tehuapa' Jesucristo mo'nigbuey'uyate. ¹⁶ Nogbokerekatida Adán Diostaj nigpeehue' o'uyatenok "aya'da mabueyika'dik o'neapo," Diosa oa'uyate. Jesucristo mo'nigbuey'uynok oro'omeyen dakhuea' e'ka' Diosa katetehue' mo'nopo'yarea'nok "huadakda mo'ene," mona'ne. ¹⁷ Nogbokerekatida Diostaj nigpeehue' o'uynok aya'da mabueyika'dik ee'pi' oro'omey Jesús taj huaknopoe'eritaj Diosa di' mo'epo mo'tinepahui'po katetehue' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'nok nogbokerekeretida Jesucristoere kurudyo durugnanada o'noeonhuahuika'apone.

¹⁸ Adán nogatida do'taj nigpeehue' me'uynok aya'da mabueydik o'nika'apo Diosa oa'uyate. Kenpa'ti Jesucristo nogtida o'epo aya'tada mo'nigbuey'uynok Diosa bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'po mo'noeanhuahuika'ne. ¹⁹ Nogbokerekatida Diostaj nigpeehue' o'uynok aya'ada dakhuea' ogkika'uyate. Kenpa'ti nogbokerekatida Diostaj o'nigpeika'nok "huadakda mo'ene," Diosa aya' oro huaknopoe'eritaj monika'ne.

²⁰ Adán e'bueyde'te nogoknanada judío aratbuttaj Moisésa Diosen hua'a o'mana'uyate. Aratbuta dakhuea' ogkika'nig daka' kan'nopoe'po o'mana'uyate. Diosen hua'a on'nopoe'po nogiti nogiti nigpeehue' o'nika'uyate. Diosanayo

nogiti nogiti o'matinepahui'po nogiti nogiti o'bakkahuea'ika'uyate. ²¹ Ken konig aratbut dakhuea' ogkika'po mabueydik e'nika'pi' Dios di'da mo'epo mo'tinepahui'po oro'omey huaknopoe'eritaj dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'uy. Jesucristo Huairitaj oknopoe'po Diosere durugnanada o'noeonhuahuika'apone.

6

Oro'omey Jesucristotaj huaknopoe'eri konig e'bueyonig dakhuea' kahue'dik o'ika'ne. Jesucristoere o'noika'po huadakyo' o'kika'ne.

¹ "Diosa nogiti nogiti oro'taj mo'tinepahuie'po kenpa'ti oro'taj huakka' dakhuea' e'ka' bokkahue'po onte'ti nogda nogda dakhuea' ka'dik o'ika'ne. Katepi' o'pakpo ka'dik o'ika'ne." Sue'ada opudomey nama'da mo'no'poetpi'. Kenpa'nayo nopoe'hue' yanika'. Ken konig ahue' ijikay. ² Onte'ti dakhuea' kikhue' mo'nika'. Aratbut on'bueydepo onte'ti dakhuea' kikhue'dik o'ne. Oro'omey huaknopoe'eri Cristoere e'bueyonig dakhuea' kikhue'dik o'ene. Ken konig oro'omey huaknopoe'eri o'nopo'korea'depo onte'ti dakhuea' e'ka'ta' pakhue' o'ika'ne. ³ Onte'ti dakhuea' kikhue' ka'nike'po oro'omeytaj Jesús mo'nigbuey'uyate. Kenda oknopoe'po bautiza egka'de'te onte'ti dakhuea' e'ka'ta' pakhue' o'ika'ne. ⁴ Cristo e'bueyte egkubarakka'tada Diosa teyda o'epo o'noyhuada'uyate. Kenda oknopoe'depo bautiza egka'de'te dakhuea' e'kika' o'batikuyne. Konig

Jesústaj teynanada o'epo o'noyhuada'uyatenig oro'takon mo'nopo'noyhuada'nok Diosenyo'da 'uruu'nanada o'kika'ne.

⁵ Cristo e'buey'uypi' onte'ti o'noyhuaduyate. Konigti oro'omey e'nopo'korea'de'te Diosa mo'nopo'noyhuada'ne. Jesucristotaj daka' o'nigpeika'ne.

⁶ A'nenda Jesucristotaj oknopoe'uhed o'epo kenpa'da o'eretpakika'po dakhuea' o'kika'uyné. Oro'taj a'nopo'koreaya'po Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate. Kenda oknopoe'po dakhuea' e'kika' batikdik o'ene.

⁷⁻⁸ Huabokerek e'bueya onte'ti dakhuea' kahue'dik o'ne. Konigti oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Jesucristo mo'nigbuey'uyate.

Kenda oknopoe'po e'bueyonig o'epo onte'ti dakhuea' e'ka'ta' pakhue'dik o'eapone.

Jesúsere durugda o'noeonhuahuika'apone daka' oknopoika'ne.

⁹ Kubarakya' Cristotaj Diosa o'noyhuada'uyate. Onte'ti bueyhue'dik o'eapo.

Dapita' bueyhue'dik o'eapo o'nopoene.

¹⁰ Oro'omeyen dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Cristoa noga'tida mo'nigbuey'uyate.

Oy Diostayo'da a'nigpeikaya'po Cristo o'noeonhuahuika'.

¹¹ Konigepo oro'omey onte'ti dakhuea' kikhue' mo'nika'.

Diosenyo'da mogkika'. Jesucristo oro'omeyen Huairitaj mo'noknopoepo Diostaj mon'nigpeika'.

¹² Konig oro'enda dakhuea' e'ka'ta' o'pakika'nig'a dakhuea' kikhue' mo'nika'.

¹³ Mune'bohue' mo'nika'. Bokerekbohue' mo'nika'. Da ahue' mo'nika'. Huadiayhue' mo'nika'.

Nogda nogda dakhuea' kikhue' mo'nika'.

Diosa mo'nopo'noyhuada'denok

mo'nopo'yarea'denok Diostayo'da huadakda mogkika'.¹⁴ Oro'omeya Moisésenba'taj nigpeikahue'dik ee'pi' Diosa mo'tinepahuika'po huadaka' e'kika' bo'tihuapokika'nok Jesústaj oknopopepo onte'ti dakhuea' kakahue' mo'nika'.

A'nen kenpa'da dakhuea' o'kika'uynig'a huadaka' kakahue'dik e'eada oynayo Jesucristotaj oknopopepo dakhuea' kakahue' o'epo Jesucristotaj o'nigpeika'ne.

¹⁵ Diosere kurudyo a'noeonhuahuikaya'po Moisésen e'mana'taj nigpeikahue'dik o'epo Diosayo'da mo'tinepahui'nok Diosere o'noeonhuahuika'apone. Konigepo katepi' dakhuea' kika'dik o'ey nopoehue' mo'nika'.¹⁶ E'paknayo dakhuea' ka'dik o'ene. E'paknayo Diostaj nigpeika'dik o'ene. Dakhuea' e'kika'ta' e'paknayo kenpa'da bueydik o'eapone. Diosa castiga mogkika'apone. E'paknayo Diostaj nigpeika'dik o'ene. Diosa bokkahuea'depo "Huadakda mo'ene," mona'apone.¹⁷⁻¹⁸ A'nen kenpa'da dakhuea'da o'kikame'po huadak kakahue'dik o'ika'uayne. Oynayo "Dakiti Dios" oa'po Jesucristoen hua'a oknopopepo dakhuea' kakahue'dik o'epo o'pakpo Jesucristotaj o'nigpeika'po huadaky'o' o'kika'ne.¹⁹ Opu domey daka' kan'nopogke'po konig aratbut on'opoika'nig o'nona'ne. A'nenda nogiti nogiti dakhuea' o'kika'uynig'a oynayo nogiti nogiti Diosen mogkika'. Huadaky'o'da mogkika'po Diosenyo'da mogkika'.

²⁰⁻²¹ A'nenda dakhuea' o'kika'po huadak kakahue'dik o'ika'uayne. Dakhuea' o'kikame'po

durugda ehue' kenpa'da bira'dik kenpa'ti bueydik o'ika'ne. ²² Oynayo Jesucristotaj oknopoe'po dakhuea' kikhue' o'epo Diosen o'kika'ne. Diosen o'kika'po durugda o'epo Diosenyo'da o'epo Diosere durugda o'noe'nhuahuika'apone. ²³ Diostaj nopo'koreahue'da batikhue'da dakhuea' ogkika'po kenpa'da on'mabueyapo. Diosa castiga magka'dik o'epo. Oro'omey Huairi Jesucristotaj huaknopoe'eritanayo Diosa mo'tinepahui'po katetehue' kurudyo Jesúsere mo'noe'nhuahuika'apone.

7

Ettone'en huatoe e'buiede'te nogtaj toepakdik o'epo huabo huatoe'taj nigpeika'dik o'e. Ken konig Jesucristotaj oknopoe'depo onte'ti Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'epo Jesucristotayo'da o'nigpeika'ne.

¹ O'noepo Moisésenba'taj nigpeika'dik o'ene. O'buayedepo nigpeehue'dik o'epone. Kenda daka' mo'nopoene do'hued judío egomey. ² Ettone'en huatoe e'noe'ted kenpa'da 'enhue'dik yanika'. Moisésenba'a oa'. Huatoe ekbueynayo nogtaj toepakdik yane'. ³ Huatoe e'tanoe'ted ettone' nogbokerekere ekbakdejnayo Moisésenba'taj nigpeehue' o'epo dakhuea' o'ka'. Huatoe ekbueyde'te nogtaj toepakdik o'e. Onte'ti e'toepaknayo dakhuea' kahue' o'e.

⁴ Cristotaj huaknopoe'eri mo'epo, egomey, Diosa oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mone'. A'nen Moisésenba' nigpeika'dik o'uynig'a oro'tehuapa' Cristo

cruzte mo'nigbuey'uyate oy oknopoepo onte'ti Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'ene. Diosa Cristotaj o'noyhuada'uyatenok Cristoen o'epo 'urua'da Diosen kika'dik o'ika'ne. ⁵ A'nenda katepi' o'pakpo o'kika'uyne. Moisésenba'taj o'peedepeo nigpee hue'ada nogiti dakhuea'da o'kika'uynok bueydik mo'ene Diosa oa'uyate. ⁶ A'nenda Diosa bokkahue'po "huadakda mo'ene," mone'po Moisésenba' kika'dik o'ika'ne o'nopoika'uynig'a oynayo Jesucristotaj oknopoika'po Diosen Nokirega bo'tihuapokika'nok Diosen 'urua'nanada o'kika'ne.

Moisésenba' nigpeikahue'dik o'epo dakhuea' huaka'eri o'ene Moisésenba'a mo'nopoqa'uyne.

⁷ "Moisésenba' dakhue' o'e," ahue'dik o'ene. Moisésenba' e'peedeada dakhuea' o'kika'uyne kenpa'ti dakhuea' huaka'eri o'ene huaboa'da o'nopo'euyne. "Nogen katepi' entamae' eretpakhue' yane'," Moisésenba' e'peeada dakhuea' o'ka'po nogen entamae' o'eretpakuyne. ⁸ Moisésenba' e'peedeada dakhuea'da o'edepo huaboa'da o'nopoepo nogda nogda dakhuea' e'kika'ta' o'eretpakika'uyne. Aratbut Moisésenba' toehue' o'nepo nigpee hue'dik o'ne. ⁹ A'nenda nogomeyere Moisésenba' nopoehued o'epo dakhuea' o'kikame'nig. Dakhuea' o'ka'ne nopoehue' o'ikame'ne. "Huadak o'kikay," o'nopoika'uyne. "Nogen katepi' en'tamae' eretpakhue' yane'," e'peedeada Diostaj nigpee hue' o'epo dakhuea' o'kika'ne huaboa'da o'nopo'euyne. Diosere noonhuahuikahue'dik

o'ene o'nopoe'uyne. ¹⁰ Diostaj huadaka'da kagkike'po kenpa'ti kan'durugpakike'po Moisésa ena'tada oro'omeynayo nigpeikahue'dik o'enok "bueydik mo'eapo," Diosa mona'de'uyne.

¹¹ Moisésenba' e'peedeada daka' nigpeikahue'dik o'epo Diostaj dakhuea' o'ka'uy. Dakhuea' o'ka'nok "castiga ogka'dik mo'eapone," Diosa mona'uyne.

¹² Moisésba' Diosenba' o'e. Kenpa'da huadak o'e. Kenpa'da buttida o'e. ¹³ Moisésenba' huadakda o'e. Moisésenba'taj e'nigpeika'nayo Diosa castiga ogkahue' mo'eapone. Moisésen huadak hua'ataj nigpeikahue'dik o'uy nok "castiga ogka'dik o'nene," Diosa mona'uyne. Moisésen huadak hua'a o'peedeapo dakhue'da o'ey, dakhuea'da huaka'eri o'ikay o'nopoe'uyne.

¹⁴ Moisésenba' huadakda o'ika'. Diosen Nokirega Moiséstaj o'nopoea'uyate. Donayo dakhuea' huaka'eri ijjeapo dakhuea' ijkika'uy.

¹⁵ Huadak e'kika'ta' e'pakada kahue'dik ijikay. Dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e'eada dakhuea' ijkikay. Kenda ijkika'nignayo nopoehue'da ijje.

¹⁶ Ken dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e'eada dakhuea' ijkika'po konigepo Moisésenba' oyda huadak o'e ijnopoe.

¹⁷ Do'ada dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e'eada ijkikay. Do'hued huanopoya'da dakhuea' be'kika'ne.

¹⁸⁻¹⁹ Do'huada dakhue'da kahue' ijje. Huadak e'kika'ta' e'pakpi' kahue'dikda ijje. Dakhuea' e'kika'ta' pakhue' e'eada dakhuea' ijkikay.

²⁰ Kenda dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e'eada eka'nayo do'hued huanopo'api' nama'da me'nopoea'nok dakhuea' ijkay.

²¹ Doere konigti huadak e'ka'ta' e'pakada dakhuea' o'kikay. ²²⁻²³ Diosen hua'a huadak-

nanada o'e o'nopoepo huakka' e'nigpeika'ta' e'pakada huanopo'anayo e'nigpeeta' pakhue' o'epo kenpa'da dakhuea' kika'dik o'ey, o'nopoene.

²⁴ Nopo'durugpakhue'da ijikay. Huata'da dakhuea' e'ka' batikahue'dik o'ene. Be'a tihuapokdik mo'e. Be'a nopo'yarea'dik mo'e. Batikhue' ee'nayo kenpa'da o'bueyapoy. ²⁵ Diostaj e'nigpeika'ta' e'pakada oro'en huanopo'a dakhuea' e'kika'ta' o'pak. Diosanayo dakhuea' e'kika' mo'nopo'yarea'ne. Jesucristo Huairitaj mo'nigta'mona'uyatenok mo'nopo'yarea'ne. "Dakiti Dios" ona'ne.

8

Diosen Nokirega mo'nopo'toenok Diosen 'urua'da kika'dik o'ika'apet.

¹ Aya' Jesucristoen huaknopoe'eri Diosen o'nepo konig huanopo'a o'pakika'nig dakhuea' kikhue' o'nepo kenda Diosen Nokirega o'paknig ogkika'nok "dakhuea' boka'po kenpa'da bueydik mo'eapo," Diosa onahue' mo'eapone. ² Dakhuea' o'kikame'nok "bueydik mo'eapo," Diosa ena'tada Jesucristotaj oknopondenok Diosen Nokirega huadakyo' e'kika' bo'tihuapokika'ne. Ona'ti "bueydik mo'eapo," Diosa onahue' mo'eapone.

³⁻⁴ Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'uyne. Moisésenba' nopo'yareahue'dik mo'enok kenpa'ti noeanhuahuikahue'dik mo'uyne. Konigepo Diosa oro'omeytaj e'manopo'yarea'ta' o'pakpo ke'nen Huasi'poda o'ta'mona'uyate. Oro'omeyen huaso'nigda o'si'poe'uyate. Diosen huasi'ponayo dakhuea' kahue'da o'ika'uyate. Oro'omey dakhuea' o'ka'nok kenpa'da mabueydik

mo'eapone Moisésenba'te ea'tada oro'omey kenpa'da bueyhue' ka'ne'po Jesúsá oro'tehuapa' mo'nigbuey'uyate.

5 Huakka'ada konig huanopoya'da on'pakika'nig on'nopoika'po dakhuea' ogkika'nig'a. Oro'omey huaknopoe'erinayo kenda Diosen Nokirega o'pakika'nigyo'da o'mepuke'ika'po Diosen o'kika'ne. 6-8 Kenpa'da kenda oro'en huanopo'a o'pakika'nig e'mepuke'ika'nayo Diostaj pakhue' o'epo Diosen hua'a nigpeehue'dikda o'ene. Konig oro'en huanopo'a dakhuea' o'paknig e'kika'nayo konig Diosa o'pakika'nig kahue'dik o'ene. Konigepo konig oro'en huanopo'a o'pakika'nig e'nopoika'nayo kenpa'da o'bueyapone. Kennayo Diosen Nokirega o'pakika'nig oro'omey e'nopoika'nayo durugnopo'da Diosere o'noeonhuahuika'apone.

9 Diosen Nokirega opudomeytaj e'nopo'toe'nayo konig huanopo'a o'pakika'nig kikhue' mo'ika'po kenda Diosen Nokirega o'pakika'nig mo'nopoika'po bo'kika'ne. Diosen Nokirega nopo'toehue' ee'nayo Cristoen ehue'da mo'ene. 10 Cristo opudomeytaj e'nopo'toe'nayo Diosa dakhuea' e'ka' bokkahuea'depo "huadakda mo'ene," mona'denok dakhuea' kikhue' mo'ika'po Diosenyo'da bo'kika'ne. 11 E'bueytada kubarakya' Diosen Nokirega Jesucristotaj o'noyhuada'uyate. Diosen Nokiregada oro'omeytaj mo'nopo'toenok Diosenyo'da o'pakpo o'kika'ne. Kenpa'ti Diosen Nokiregada mo'nopo'toepo oro'omeytaj onte'ti huaboa'kon mo'noeika'apone.

12 Konigepo oro'omeyen huanopo'a dakhuea' e'kika'ta' o'pakika'nig kahue'dik o'ika'ne. Diosennayo kika'dik o'ika'apone. 13 Kenda oro'omeyen huanopo'a o'pakika'nig e'kika'nayo kenpa'da o'bueyapone. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok dakhuea' e'kika' e'batiknayo Diosere o'noeonhuahuika'apone, egomey.

14 Aya'tada Diosen Nokirega e'manopo'otnayo Diosensi'po o'ene. 15 Oro'omeytaj Diosen Nokirega mo'nopo'teopo Diosen huanaba' ehue'ada Diosensi'po mo'ea'dene. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok Moisesenba'taj me'pukhue' o'ika'apone. Diosensi'po o'epo, "oro'en pag, oro'en pag," Diostaj ona'ika'ne. 16 Oro' Diosensi'po o'ene Diosen Nokirega oro'omeytaj mo'nopoea'ika'ne. 17 Cristo pai'da o'nopo'e'uyatenig oro'omey konigti pai'da e'nopo'enayo Cristoere Diosensi'po o'epo Cristoere Diosen o'taeapone, Cristoere durugnanada o'noeonhuahuika'apone.

18 Oyda suigda pai'da o'nopo'unhua'po nogoknayo Cristoere durugnanada o'unhuahuika'apone. 'Urua'da o'unhuahuika'apone. 19 Nogok aya'da Diosensi'potaj Diosa o'manoyhuada'apo. Diosere urunanada o'unhuahuika'apone. Aya' Diosa o'ka'uyatenig aya' on'tiahuayika'niga a'batiahuayya'po on'nigonhuahuika'po Diosensi'potaj e'batiahuayta' on'pakika'. 20-21 Diosa 'uruana'nada e'ka'tada Adan Diostaj nigpeehue' o'enok "huadari sue'bada o'unhuahuika'apo, aratbutkon dakhue'da o'neapo, on'mabueyapo," Diosa oa'uyatenig'a.

Nogoknayo oro'omey Diosensi'po o'noyhuaddepo 'urunanada o'eapone. Huadariyo huae'erikon onte'ti parahue' ya'eapet, mabueyhue' ya'neapet. Huadaky'o'kon ya'bakerekapet. 'Urubada ya'eapet. ²² Oyda kenpa'ti aya' Diosa o'ka'uyateniga konig ettone' on'si'popakpo on'tiripo pai'nanada on'nopo'ika'. ²³ Oro'omeykon pai'nanada o'nopo'ika'ne. Diosen Nokirega oro'omeytaj e'nopo'toepi' Diosensi'po huayahuea' kenpa'ti huaboso' e'huae' o'nigunhuahuika'po pai'nanada o'nopo'ika'ne. ²⁴ Kurudyo Diosere Diosensi'po o'unhuahuika'apone tiahuyhued e'eaded oknopoenok Diosa mo'nopo'yarea'ne. Tiahuyhue' ee'pi'. Diosere o'unhuahuika'apone o'nopo'ika'ne. ²⁵ Diosere Diosensi'po o'unhuahuika'nig'a oynayo tiahuyhue' e'ika'pi' daka' o'nigunhuahuika'ne.

²⁶ Daka' o'nigunhuahuika'po pai'da e'nopo'ete Diosen Nokirega bo'tihuapokika'ne. Konig Diosa o'pakika'nig nopoehue'da ee'tada Diosen Nokirega oro'tehuapa' Diostaj 'urua'nanada mo'nigtiona'pakika'ne. ²⁷ Konig Dios o'paknig oro'omey huaknopoe'eritaj Diosen Nokirega mo'nigtiona'pakika'ne. Diosa huanopoya'da oro'omeytaj daka' moknopoika'po, katepi' o'pakika'nig o'nopoika'po Diosen Nokireg e'tiona'pakte Diosadakon o'nopoika'.

Pai'nanada e'nopo'unhuahua'pi' Cristoa bo'tihuapokaponok bo'teyya'aponok oknopoepe batikhue'da Diosen 'urua'da o'kika'apone.

28 Huakka'tada Dios o'pakpo o'baktie'ea'uyate. Diostaj di'nanada o'nepo pai'da en'nopo'e'nayo Diosa daka' o'batihuapokika'po huadak kagkike'po huadakda ka'nike'po Diosere kan'noeonhuahuike'po Diosa o'batihuapokika'. Kenda o'nopoene. 29 Kenomeya Cristotaj o'noknopoeapo huakkuruda Diosa o'maknopoe'uyate. Cristo Diosen Huasi'po huaknopoe'eried Huairi kaike'po, "konig do'hued Huasi'po kan'yahue'," Diosa huakkuruda oa'uyate. 30 Huakkuruda Diosa o'baktie'ea'uyate. Kenomeytaj "yan'nopo'korea' Jesucristotaj yanoknopoika'," o'mana'po dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'po kenpa'ti "do'hued huasi'poere mo'noeonhuahuika'apone," Diosa o'mana'uyate.

31 Dios oro'omeyere o'ika'po bo'tihuapokika'nok be'api' oro'omeytaj dakhuea' ogkahue'dik mo'ene. Me'pukhue'ada Diosen o'kika'ne daka' oknopoika'ne. 32 Diosa Huasi'po Jesustaj bueyhue' kae'po tiokahue' o'uyate. Oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj kamanigbueye'po mo'nigta'mona'uyate. Kenpa'ti Diostaj a'nigpoea'ikaya'po Diosa bo'tihuapokika'apone. Pai'da e'nopo'ete bo'tihuapokika'apone. Mo'noeanhuahuika'apone. O'nopoene. 33 Diosa oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'depo "huadakda mo'ene," mona'de'uynok "dakhuea' ogka'," be'api' oro'omey huaknopoe'eritaj huaahue'dik mo'ika'apone. 34 Oro'omeytaj Cristo mo'nigbuey'uyatenok Diosa huakudaka'da ee'tada o'noyhuada'uyate. Diosere o'epo mo'nigtiona'pakika'nok oro'omey

huaknopoe'eritaj "dakhuea' ogkika'po kenpa'da bueydik o'ne," be'api' toto'api' huaahue'dik mo'ene. ³⁵ Oro'omey pai'da e'nopo'epi', ke'poda e'mepu'kepi', oro'omeytaj e'tierikpi', e'tidike'pi', e'huadiaypi', egkapi', aypo toehue' ee'pi', yudtaj toehue' ee'pi', taka'a a'arakya'po e'huatiakpi' e'bueypi' Cristoanayo di'nanada okbatikhue'da mo'ika'ne. ³⁶ Diosba'a oa'po:

Cristoen huaknopoe'eri o'enok oro'omeytaj
 bo'huadiaypo e'arakta' bo'tipakika'ne.
 Konig oveja huakka'tehue'
 on'batiarakika'nig oro'omeytakon
 matinepahuihue' mo'epo e'arakta'
 bo'tipakika'ne. Apagba'a oa'.

³⁷ Ken konig e'ika'pi' Cristo huakka' di' mo'ika'nok batikhue'ada nogiti nogiti Cristotaj oknopoika'ne. Diostaj nogiti nogiti daka' o'nigpeika'ne. ³⁸⁻³⁹ Diosa di'nanada mo'epo Jesucristo Huairi oro'tehuapa' mo'nigbuey'uyate. Okbatikhue'da di'nanada mo'ika'ne. E'bueypi', e'noepi', Diosen huata'moneria ee'pi', kuruderia egka'pi', toto' huairia e'magkapi' oy nogokpi' pai'da e'nopo'epi', Diosa okbatikhue'da di'nanada mo'ika'nok oro'omeyakon batikhue'da oknopoika'apone. Kenpa'ti be'api' huairi nokiregapi' kutayapi' soroktoyapi' dubayapi' huaahueyapi' Diosya' oktiparathue'dik mo'eapone. Diosa okbatikhue'da di'nanada mo'ika'nok batikhue'da oknopoika'apone. Do daka' ijnopoye.

9

Israel aratbuttaj Diosa o'baktie'ea'uyate.

1-3 Ken do'hued aratbut, Israel aratbut do'hued aratbut e'eada huakka'ada Diostaj nopo'koreahued o'nepo Cristotaj oknopoe'hued o'nenok kenomeytaj suhue'nanada ijmakun-huahuikay. Kan'nopo'kore' huakka'da ijmatinopoi^okay. Cristotaj kanoknopoe' huakka'da ijpakikay. Dakhuea' e'ka' kan'nopo'yare' kenda huakka'da ijpakikay. Do'hued aratbut kan'nopo'kore'po do'hua Cristotaj ekhueytudta' castiga do'taj e'nigogkata' ijpakikay. Do Cristotaj huaknopoe'eri ijje^opo buttida ijjay Diosen Nokirega me'nopoea'nok da ahue' ijje^y. ⁴ Israelen adhuea' huayayo Israel aratbut o'ne. Diosa huakka'da o'pakpo konig ke'nensi'potanig o'baepo kenomeytaj o'batohua'udhuahua'po 'urua'nanada o'epo o'matoika'uyate. Kenda do'a on'nigka'apone Diosa nogok nogok o'mana'uyate. Moisesenba' o'bayokuyate. Diosen jakyo konig kika'dik mo'ene o'mana'uyate. Cristo huamanopo'yarea'eri on'nigta'mona'apone o'mana'uyate. ⁵ Abraham Isaac Jacobere Israel aratbuten adhuea'pane' o'nuyate. Jesucristokon Israel aratbut osi'poe'uyate. Cristo Dios o'epo aya'enda Huairi o'e. "Cristo 'urunanada Huairi o'ika'," aya'ada mon'batadi'kea'ika'.

6-8 "Huasi'po i'toeapone, Abraham," Diosa ona'uyatenok Isaac o'si'poe'uyate. Kenpa'ti "Isaacensi'po o'nen hueretda huayayo o'eapo, huayayoensi'po o'nen hueretda adhuea' huayayo o'neapo, Abraham," Diosa ona'uyate. Aya' Israelen huayayo Israel aratbut hueretda ehue' o'ne. Kenyo'da kenomeyda huasi'po i'matoeapone Diosa enak hueretda huasi'po

Diosensi'po o'ne, o'nopoene. ⁹ Kenpa'ti, "Nogbayoktida teyda ijhuatiakaponok Sara o'si'popakapo. Huabokereksi'po o'si'poe'apo," Abrahamtaj Diosa ona'uyate.

¹⁰ Kenpa'ti Isaac Abrahamensi'po kenpa'ti oro'omeyen adhuea'pane'a Rebecataj o'toepakuyate. Nogtiedda apag e'eada botsi'poa' huadapoyo o'nuyate. ¹¹⁻¹³ Isaacensi'po si'poehued e'ne'ted kenpa'ti dakhuea' kahued e'ne'ted huadakpi' kahued e'ne'ted, "huasuedtaj huatone'ma'buya nigpeika'dik o'ika'apo," Rebecataj Diosa ona'uyate. Kenpa'ti "Jacobtaj di'nanada ijjuy. Esaútaj sue'da di' ijjuy." Apagba' kenpa' oa'. Ken Dios o'pakpo Jacobtaj oktie'uyate. Si'poehued ee'ted dakhuea' huadakpi' kahued ee'ted Diosa o'pakpo oktie'uyate.

¹⁴ Esaútaj Diosa dakhuea' ogka'uyate ahue'dik o'ene. Dakhuea' kahue' o'ika' Diosa. ¹⁵ "Be'tapi' di' ee'ta' ijpakpo di' ijjeapoy. Be'tapi' e'tinepahui'ta' ijpakpo ijtinepahuika'apoy," Moiséstaj Diosa ona'uyate. ¹⁶ Oro'omey aratbut huata'da o'paknok Diosa tinepahuihue' mo'ene. Oro'omey digá'da o'baa'nok tinepahuihue' mo'ene. Diosayo'da o'pakpo mo'tinepahuika'ne. ¹⁷ Apagba'te "Egipto huairi do'hua e'yahuea'uypi' do teynanada aya'tada ka'dik ijikay aya' aratbut aya' huadaribaya'da kanoknopoike'po, do'hued aratbut o'nendariya' ijmakoroka'apoy." Diosa Egipto huairitaj ona'uyate. ¹⁸ Egipto huairi nopo'koreahue' ka'e' Diosa o'pakpo o'nopo'e'uyate. Be'api' kenpa'da dakhuea' ka'ne' Diosa o'pakpo o'maknopoika'. Nogomeytaj kan'nopo'kore' o'pakpo o'maknopoika'.

19 “Diosa o’paknok nopo’koreahue’dik o’eapoy. Nopo’koreahue’dik ee’nayo Diosa castiga menpa’ ogkahue’dik mo’ene.” Be’api’yadapetpi’. 20 Kenda Diostaj dakhuea’ onahue’dik o’ene. Sorokkoso konig o’ene. Dios konig sorokkoso huaka’erionig o’e. Oro konig suhuigkasonig ee’pi’ “¿suhuigkosoda mena’po o’nigkame?” Diostaj onahue’dik o’ene. 21 Sorokkoso huaka’eri konigti sorok mamasot o’toepo ’urua’nanada koso ka’dik o’e. Kenpa’ti e’paknayo huamanhuada’ koso ka’dik o’e. Konigti Dios katepi’ kenda e’ka’ta’ o’pakpo ka’dik o’ika’. Ekkahuea’ta’ e’paknayo o’bakkahuea’apo. Castiga e’ka’ta’ e’paknayo nogomeytaj castiga o’magka’apo. Ken konig o’ika’ Dios.

22 Diosanayo aya’ada en’tiahuayte dakhuea’ huakika’eritaj castiga e’magkata’ e’pakada kenpa’ti Dios teyda o’ika’ e’maknopoea’ta’ o’pakika’po ijhue’nanada o’manigunhuahuika’uyate. Idada castiga magkahue’ o’uyate. 23 Onokteteyo’ di’nanada o’maika’nig kenpa’ti o’matinepahuika’nig e’manopoea’ta’ o’pakpo oro’omeytaj kurudyo mo’noeanhuahuike’ moknopoea’ne. 24 Diosa o’pakpo judío aratbuttaj kenpa’ti nog aratbuttaj o’baktie’ea’po o’manopo’yarea’. 25 Kenda Oseasa Diosen huamanbatia’pakeria a’nennada o’manigmadoya’uyate:

Do’hued aratbut ehue’ o’nunhuahuika’uynig
 “do’hued aratbut o’ne,” ijja’apoy.
 Di’ maehue’ ijjunhuahuika’uynig’a
 di’da ijmaeapoy. Diosa oa’uyate.
 26 Kendariyo “Diosen aratbut
 ehue’ o’nika’,” oda’ika’nigtaj “Dios

huanoeonhuahuika'eriensi'po o'ne."
Yan'bahuaa'apet. Oseasa oa'uyate.

27-28 Isaíasa Israel aratbuttaj o'bahuaa'uyate:
"Israel huayayoen aratbut huakka'nanada
o'neapo. Konig kuhuad e'pogte huakka'nanada
kuhuad o'ika'nig Israel aratbut konigti
huakka'nanada e'ne'pi' konig Diosa oa'uyatenig
idada aratbuttaj castiga o'magka'aponok sue'da
huakka'mon mabueyhue' o'neapo. Diosere
on'noeonhuahuika'apo." Isaíasa oa'uyate.

29 Kenpa'ti oa'po:

Sodoma aratbut kenpa'ti Gomorra aratbut
dakhuea' huakika'eri o'nenok Dios Huairi
teynanada o'epo castiga o'magka'po
aya'tada o'mahuiguyate. Oro'omey
Israel aratbuttanayo mo'tinepahui'po
aya'tada batiarakahue' mo'eapone.
Huakka'mon o'noeonhuahuika'apone.
Isaíasa o'mana'uyate.

*Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue'po Israel
aratbuta Jesucristotaj eknopoe'ta' pakhue' o'nika'.*

30 Nogdakon e'manopoea'taj ijpaki. Diosa
dakhuea' e'ka' bokkahue' nog aratbut pakhue'
e'nikapi' Jesucristotaj o'noknopoenok Diosa
o'bakkahuea'depo "huadakda mo'ene,"
o'mana'uy. 31-32 Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue'po
Israel aratbutnayo Jesucristotaj eknopoe'ta'
pakhue' e'eada Diosa bokkahue'po "huadaka'
mo'ene," mone'po Moisésenba' e'kika'ta'
on'paknig'a nigpeikahue'dik o'nenok Diosa
manopo'yareahue' o'uyate. Cristo konig e'ituka'
huidonig e'bahuedatoka' huidonig o'enok

kentaj huakka' judío aratbuta diga' okbira'po oknopoehue' o'nenok Diosa okkahueahue' o'maeapo. ³³ Apagba' kenda oa'po:

Jerusalényo nogtatida ijta'mona'apoy. Ke'na konig e'ituka' huidonig o'enok huakka'ada oknopoehue'dik o'nika'apo. Kentaj huaknopoe'erinayo nama'da yoknopoikay ahue'dik o'neapo.

10

¹ Israel aratbuta Cristotaj kanoknopoe'po kenpa'ti Diosa dakhuea' e'ka' kamanopoyare'po do'hued huanopoya'da huakka'nanada ijpakpo on'nigtiona'pakika'ne, egomey pogomey. ² Israel aratbuta Diostaj huakka' e'pakada kenda Diosa o'paknigtaj nopoehue'da o'ne. Kenda e'manopoëa'ta' ijpaki. ³ Diosa dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po "huadakda mo'ene," Diosa a'manaya'po Israel aratbuta Cristotaj oknopoe'dik e'eada nopogkahue' o'nika'. Oro'omey huadakda o'ene. Moisésenba' daka' o'nigpeika'nok "huadakda mo'ene," Diosa mona'apone. Israel aratbuta nama'da on'nopoika'po Diosen Cristotaj eknopoe'ta' pakhue' o'nika'. ⁴ Moisésen e'mana' hua'a Cristoa aya'da o'nigpeika'uyate. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj o'manigbuey'uyate. Moisésenba' konig dakhuapada o'ka'uyatenok oy Cristotaj huaknopoe'eritaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'ika'.

⁵ "Huadakda mo'ene," Diosa kamane'po "Moisésenba' aya'da hua'a nigpeika'dik yanika'. Sigpi' dakhuea' kahue'dik yanika'." Moisésa e'madoya'uyate'tada kenda kikhue'dik

o'ene. ⁶ Diosa dakhuea' e'ka' kabakkahue'po "huadakda mo'ene," kamane'po Cristotaj oknopoe'po "Cristotaj atotiakya'po kurudyo be'api' behuikdik o'eapo" nopoe'hue' o'ene.

⁷ Kenpa'ti, "Soroktoya' Cristotaj a'noyhuadaya'po be'api' hua'dik o'eapo," nopoe'hue' o'ene. Cristo huakudaka'da ee'tada Diosa o'noyhuada'uyate.

⁸ "Huadak hua'a mo'peedepo mo'batia'pakpo huanopoya' mo'nopode." Apagba'a oa'. Aratbut kanoknopoe'po kenda huadak hua'a o'manmadikikay ⁹ "Jesús oro'en Huairi o'e," aratbuttaj e'mana'nayo kenpa'ti Diosa huakudaka'da ee'tada Jesústaj o'noyhuada'uyate huanopoya'da eknopoe'nayo Diosa oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'po mo'nopo'yarea'apone. Diosere o'noehuahui'ka'apone.

¹⁰ Huanopoya'da Cristotaj oknopoenok Diosa dakhuea' e'ka' bokkahuea'apone. Kenpa'ti Jesucristotaj yoknopoe'y o'mana'nok Diosa mo'nopo'yarea'apone.

¹¹ "Aya'tada Cristotaj huaknopoe'eritaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po 'huadakda mo'ene,' o'mana'aponok huaknopoe'eria nama'da yoknopoi'kay nopoe'hue'dik o'neapo." Apagba'te kenpa' oa'.

¹² Aya' Cristotaj huaknopoe'eri judío ehue' huaknopoe'eritaj judío huaknopoe'erieretaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "Huadakda mo'ene," o'mana'aponok Diostehuapa' konigti o'ne. Judío huaknopoe'eri kenpa'ti judío ehue' huaknopoe'eri konigti o'ne. Dios kenomeyen Huairi o'e. Metinepahui' e'tiona'pakika'nayo Diosa o'matinepahui'po o'bakkahuea'apo.

13 Kenpa'ti inpa' Apagba'a oa': "Menopo'yarea', dakhuea' e'ka' bekkahuea', Cristo Huairi." Aya'ada e'tiona'pakte Diosa o'mapeedepo o'bakkahuea'apo o'manoeanhuahuika'apo. Apagba'a oa'. 14 Aratbuta Huairi Cristotaj oknopoehue' ee'nayo "metinepahui', Cristo Huairi," onahue'dikda o'nika'. Kenpa'ti Jesucristoen huadak hua'a peehuedda ee'nayo Jesucristotaj oknopoehue'dik o'nika'. Jesucristoen huadak hua'a huamanbatia'pakeri ehue' ee'nayo Jesucristoen peehue'dikda o'nika'. 15 Huamanbatia'pakeritaj Diosa ta'monahue' ee'nayo Cristoen manbatia'pakhue'dik o'ne. Konigepo huadak hua'a kan'manbatia'pake'po Diosa mo'ta'mona'ika'ne. "Jesucristoen huadak hua'a on'diktotiakpo huamanbatia'pakeri 'urunanada o'ne." Apagba'a oa'.

16 Jesucristoen huadak hua'a huakka'ananada e'peeada eknopoe'ta' pakhue'da o'nika'. "Diosen hua'a o'manbatia'pakika'nig sue'ada o'noknopoe, Huairi." A'nennanada Isaíasaa oa'uyate. 17 Kenpa' e'ika'ada Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte aratbut on'peedepo oknopoe'dik ya'neapetpi'.

18 Jesucristoen huadak hua'a Israel aratbut aya'ada on'peede o'nona'ne. Apagba'a inpa' oa'uyate:

Huadariyo adtenanada meyopi' aratbut o'nika'po Diosen hua'a on'peede'uyate.

19 Diosa nog aratbuttaj o'manopo'yarea'apo. Kenda dapita' Israel aratbuta on'nopoe'uyate, o'nona'ne.

Opudomey Israel aratbuta do'taj eknopoe'ta pakhue' mo'enok nog aratbuttaj ijmatinepahui'apoy. Nog aratbut nopoehue'da huae'eri o'ne opudomey nama'da mo'nopoeng'a nog aratbutnayo huadakda do'taj me'noknopoeaponok diga' mo'mahuadiayapet. Moisésa kenpa' Diosen hua'a o'mana'uyate. ²⁰ Nog aratbuta do'taj ukhue' ee'pi' me'noknopoeapone. Dios konig o'e moknopoea' Diostaj onahued ee'pi' Diosa o'maknopoea'apo. Isaíasa kenda me'pukhue'ada Diosen hua'a o'mana'uyate.

²¹ Israel aratbuttaj o'tia'pakpo: "In aratbuta do'taj nigpeehue'da mo'ika'ne. Do'taj moknopoebatikuayne. Aya'me'noeda yan'nopo'korea', onte'ti do'taj menigpeika' o'manika'uyng'a." Kenda Isaíasa Diosen hua'a oa'uyate.

11

*Suhue'tada Israel aratbuttaj
a'manopo'yareaya'po a'manoeanhuahukaya'po
Diosa di' o'maepo o'matinepahui'po
o'baktie'ea'uyate.*

¹ Diosa ke'nen Israel aratbuttaj kenpa'da maenhue' o'uyate, o'nona'ne. Dokon Israel aratbutda ijje'y. Abraham o'uyate do'hued adhuea'pane'. Abrahamen huayayo Benjamín aratbutkon ijje'y. Diosa do'taj enhue' me'uyne. ² A'nennada Diosa Israel aratbuttaj o'baktie'ea'uyate. Do'hued aratbut me'taene Diosa o'maknopoi'ka'po

maenhue'da o'ika'. A'nennada Elíasa Diostaj o'tiona'pakpo Israel aratbuttaj dakhuea' o'bahuaa'uyate, Apagba'a oa'uyatenigtaj kenda mo'nopoene. ³ "Israel aratbuta aya'da o'nen huamanbatia'pakeriomeytaj on'batiaraka'uyate, Huairi. O'nen huid kutopakon kente Diostaj 'uhua on'nigarakika'po on'nigmahuigika'nig ken kutopataj Israel aratbuta o'nenme'te. Diosen huamanbatia'pakeri doyo'da ijnoey. Do'takon e'arakta' mentipak." Kenpa' Elíasa e'tiona'pakte, ⁴ "Ehue', onyo'da noehue' i'ene. Q'nayo'da do'taj di' ehue' o'ene. Siete mil huabokereka do'taj di' me'nene. Huata' ijmaktoenok e'ketka' dios Baaltaj pakhue' o'nepo Baaltaj huikudate tihuadhue' o'ne." Diosa Elíastaj oatokuyate. ⁵ Oy kenpa'ti Israel aratbut huakka'mona Diostaj di' o'nepo Jesucristotaj o'noknopoenok. Kenomeytaj Diosa di' o'maepo o'matinepahui'po Diosere kan'noeonhuahuike'po o'baktie'ea'uyate. ⁶ Diosa o'pakpo huaknopoe'eritaj o'matinepahui'po dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po o'baepo kurudya' o'manoeanhuahuika'apo. Aratbutada huadaknanada egkikak Diosa okkahueahue' o'maepo di' ehue' o'maepo baehue' o'mae. Oro' huadak o'kika'nok konigepo Diosa okkahueahue'dik mo'ene kenpa'ti ehue'dik mo'ene. Kenpa' o'pakpo okkahuea'dik mo'ene. Kenpa' o'pakpo e'dik mo'ene.

⁷ Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue'po "huadakda mo'ene," Diosa mone'po Israel aratbuta on'pakonhuahuika'uynig'a kenda Diosa o'paknig nopoehue' o'nunhuahuika'uyate. Huakka'montaj Diosa o'baktie'ea'po dakhuea'

e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'uyate. Nogomey Israel aratbuta oknopoehue'ya ka'nike'.⁸ "Israel aratbuttaj Diosa oknopoehue'ya'taj o'maene'uynok Diostaj oknoponkahue' o'nunhuahuika'uyate. Oydakon oknoponkahue'da o'nika'. Diostaj konig ekpobigonig o'nika'po kenpa'ti Diostaj peehue'dik o'nika'apo." Apagba'a oa'.⁹ Davidakon Israel aratbuttaj o'batia'pakpo:

Kirigayo' fiestate huakka'nanada aypo on'toepo on'bapika'po on'mamay'ika'po Diostehuapa' huadakda o'ene huata'da nama'da on'tinopoika'po idada on'mabueyapo. Huakka'nanada on'tamaika'nok Diosa di' mo'ene nama'da on'nopoenig'a Diosa castiga o'magka'apo.¹⁰ Konig ekpobig o'nepo Diostaj oknopoehue'dik o'nika'po. Konig nog aratbuten huanaba'nig huata'pite orogda o'nonbahuika'po pai'nanada on'nopo'unhuahuika'apo. Davida Diosen hua'ate oa'uyate.

Nog aratbuttaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po o'manoeanhuahuika'apo.

¹¹ Judíomey Jesucristotaj oknopoehue' ene'pi' Diosa kenpa'da maenhue' o'maeapo, o'nona'ne. Nogokpi' ya'noknopoeapet. Oyda judío huae'eriomey Jesústaj oknopoehue' o'nenok nog aratbutataj oknopoe'dik o'ne. Nog aratbut huaknopoe'eritaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'po o'manoeanhuahuika'apo. Judío aratbuta nog aratbuttaj on'batiahuaypo

konigti Cristotaj eknopoe'ta' yan'pakapetpi'.
 12 Judío aratbuta Cristotaj oknopoe'hue'
 o'nenok nog aratbutataj huaknopoe'eri Diosere
 durugnanada o'neonhuahuika'apo. Nogok aya'
 judíomeya Diostaj e'nopo'korea'de'te onte'ti
 Diosensi'po o'nedepo nogiti huakka'nanada
 on'madurugpakonhuahuika'apo.

13 Opuđ judío ehue' huae'eriomeytaj o'nona'ne.
 Opudomeytaj ka'maboroayike'po Diosa
 me'ta'mona'uynok huakka'nanada ijpakpo
 opudomeytaj diga'nada on'boroayika'ne.

14 Opuđomey 'urua'nanada Jesucristoen
 bo'kika'nigtaj huakka'mon do'hued judío
 aratbut kan'tiahuaypo kenpa'ti kan'nopo'kore'po
 opudomeytaj diga'da on'boroayika'ne. 15 Diosa
 judío aratbut oknopoe'hue' huae'eriomeytaj
 o'maen'uyatenok aya'da nog aratbut
 on'nopo'korea'po Diosensi'po e'dik o'ne.
 Nogok judíomey on'nopo'korea'depo kenpa'ti
 Jesucristotaj o'noknopoe'depo huadaknanada
 o'eapo. Konig e'buely e'manoyhuadonig

ken konig o'neapo. 16 Abrahamomey judío
 aratbuten adhuea'pane' Diosen aratbutda
 o'nepo Diosenyo'da ogkika'uyatenok kenomeyen
 adhuea' huayayo Diosen aratbut o'nepo
 Diosenyo'da yag'kika'apet. Kenda konig pan
 o'ne. O'nonbatia'pakapone. Judíomey pan Diostaj
 ogka'po huakkuru pan ogka'po Diostaj e'yokde'te
 huadakyó' Diosen o'e. Aya' kendation pansot
 nog pan e'kade'te konigti aya'da huadakyó' o'e.
 Diosen o'e. Ken konig judío aratbut Diosen 'uruyo'
 ya'neapet. Kenpa'ti hueymey hua'ihuit huadakda
 ee'nayo aya' hua'opipi' huadakda o'neapo.

Konigti Israel adhuea'pane' huadakda o'nuynok adhuea' huayayokon huadakda ya'neapet. Diosenyo'da ya'neapet.

¹⁷ Diosen judío aratbut konig olivo hueymey o'ne. Olivo huatoe'eria hua'opi e'ay o'baktega'po o'maenpo nog ohuey hua'opiada e'bakkudak o'noe. Ken konig huakka' judío aratbut hua'opi ekteg konig o'ne. Opuomey nog aratbut huaknopo'e'eri konig Diosen aratbutyo e'bakkudeanig mo'ea'po Diosa mo'nopo'noanhuahuika'ne. ¹⁸ "Oro'omey huaknopo'e'eri huadakda o'ene. Judío oknopoehue' hua'e'eri konig hua'opi e'bakteganig dakhue'da o'ne." Kenpa' nopoehue' yanikati'. Opuomey nog aratbuta Abrahamomeytaj oknopoehue' e'ne'tada Abrahamomey Diostaj daka' o'noknopoika'uynok kenomeyere opudomeyakon moknopoika'po kenda daka' yan'nopo'e'.

¹⁹ "Hueretda olivo huatiote oro'omey nog aratbuttaj Diosa a'bakkudea'ya'po judío hua'opitaj Diosa o'baktega'uyate." Opuomey nog aratbuta yadapetpi'. ²⁰ Dakamon mo'nopo'e. Cristotaj oknopoehue' o'nenok Diosa judíomeytaj o'maen'uy. Opuomey judío ehue' e'e'ada kenyo'da Cristotaj moknopoika'nok Diosen mo'ika'. Huadakda o'ey, huata'da tinopoehue' yanika'. Daka' yan'nopoika'. ²¹ Judío oknopoehue' hua'e'eritaj Diosa matinepahuihue' ee'nayo oro'omeynayo huadakda o'ey opudomey nog aratbuta huata'da e'tinopoika'nayo kenpa'ti eknopoebatiknayo opudomeytakon matinepahuihue' mo'ea'pone. ²² Diosa

di'nanada o'maika'po o'matinepahui'ika' e'matinepahui'ika'pi' oknopoehue' huae'eritaj ke'ponada castiga o'magka'apo. Oknopoehue' judío huae'erimeytaj o'maen'uy. Opudomey huaknopoe'eritanayo o'matinepahui'ika'de. Huadakda o'ey huata'da tinopoehue' e'ika'nayo kenpa'ti Jesústaj eknopoika'nayo Diosa mo'tinepahui'ika'apone. Diostaj eknopoebatiknayo Diosa castiga mogka'apone. Kenda daka' yan'nopoika'. ²³ Diosen judío aratbut en'nopo'korea'nayo huaboa'da Cristotaj e'noknopoe'nayo Diosa o'matinepahui'apo. Teyda o'epo hueretda olivotaj o'bakkudea'apo. Ke'nen aratbut onte'ti o'maea'apo. ²⁴ Opudomey Cristotaj huaknopoe'eri nog aratbutda mo'epo konig dubayo olivo hua'opi ee'pi' hueretda ta'ba olivoyo Diosa mo'bakkudea'uyne. Opudtapi' e'bakkudea'nayo judío aratbut Diosen hueretda aratbuttaj dapita' Diosa o'bakkudea'apo.

Israel aratbuttaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po o'manopo'yarea'po o'manoeanhuahuika'apo.

²⁵⁻²⁶ “Konig judío aratbuttaj Diosa o'magka'apo oro'omeya daka' o'nopoeene.” Opud nog aratbut nama'da nopoehue' yanika'. Huakka'da judíomey Jesústaj oy eknopoe'ta' pakhue' e'nunhuahuika'ada nogoknayo aya' huadik nog aratbuta Jesústaj o'noknopoe'denok kenoknayo aya' judíomeya o'noknopoe'apo, kenda huaboa'da e'manopoe'a'ta' o'pakne, egomey. Apagba'a oa'po: Jerusalénya' Israel adhuea' huayayo hua-manopo'yarea'eri o'edeapo. Judío

aratbuttaj o'manopo'korea'apo. Dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'apo. ²⁷ Kenda ijmana'wynig ijmanigka'apoy. Kenomeyen dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy. Diosa Israel aratbuttaj o'mana'uyate.

²⁸ Huakka'nanada judío aratbuta Jesu-cristoen huadak hua'a eknopoe'ta' pakhue' o'nuynok opudomey nog aratbuta Jesústaj oknopoe'dik mo'ika'po Diosensi'po mae'dik mo'ene. Diosanayo judío en adhuea'pane'taj o'baktie'ea'uyatenok judíotaj di'nanada o'maika'. ²⁹ Abrahamen adhuea' huayayotaj ijbaktie'ea'depo ijmatinepahui'apoy. Diosa ona'uyate. Nogpa'dakon ahue' o'e'apo. ³⁰ Opudomey nog aratbutda a'nenda Diostaj nigpeehue' e'nika'uytada oydakon judíomey nigpeehue' o'nika'nok Diosa opudomeytaj mo'tinepahui'ika'ne. ³¹ Judíomey oyda Diostaj nigpeehue' e'nika'tada konig Diosa mo'tinepahuika'ne nogok judíotakon o'matinepahui'apo. ³² Aya'tada konigti matinepahui'dik ka'e'po "aya'ada konigti dakhuea' ogkika' aya'ada konigti nigpeikahue' o'nika'," Diosa o'bahuaa'uyate.

³³ Diosnayo huakka'nanada o'nopoika'. Huakka'nanada e'ka' o'nopoika'. Konig Diosa o'pakpo castiga o'magkadhuahuika'apo, konig Diosa nogomeytaj o'matinepahui'onhuahuika'apo, Diosa o'kika'nig, nopoehue'dik o'ika'ne oro'omey. ³⁴ "Kenda Diosa o'nopoika'nig nopoehue'da o'ene. Diosa aya'da o'nopoeknok aratbuta Diostaj onmadikahue'dik

o'ene. ³⁵ Diosa onte'ti mo'bayoke'popi' mo'nigke'popi' sigpi' Diostaj yokhue'dikda o'ene." Diosba'a kenpa' oa'. ³⁶ Diosa aya'nanada o'ka'uyate, aya'da o'tamaika'. Diosen aya'da o'nika'. "Dios 'urunanada o'ika', huaboro'nanada o'ika', huadaknanada o'ika'." Aya'ada kadike'.

12

Diostayo'da mon'nigpeika'po mogkika'.

¹ Daka'nanada o'nona'ne, egomey pogomey. Diosa di'nanada mo'ika'po mo'tinepahuika'nok okkahuehue' mo'nika'po "Diosenyo'da ijjeonhuahuika'apoy. Diostayo'da ijnigpeika'apoy. Diosenyo'da ijkika'apoy." Huanopoya'da mon'nopoika'. Kenda Diosa o'pak. ² Konig oknopoehue' huae'eria on'nopoika'nig ogkika'nig konigti kikahue' mo'nika'. Nogpa'da mon'nopoika'. Diosa o'pakika'nig mon'nopoika'po mogkika'. Kenda huadakyoda, kenda Diosa o'paknig mogkika'.

³ Jesucristoen huamanmadika'eri ijjeipo daka' on'boroayi': Huairi ehue' e'eada huairi ijjei nama'da nopoehue' yanikati'. Huadakda ehue' e'eada huadakda ijjei nama'da nopoehue' yanika'. Opudada daka' yan'nopoika'. Diostaj 'urua'da oknopoika'po Diosen huadakda kika'dik o'ene, daka' nopoika'dik o'ene. ⁴ Huaso' nogtida ee'pi' huaba' hua'i huabopi hua'opi huakpo hua'oj huakitta' nogda nogda huaso'a o'toepo nogso'tida e'eada huaba'a o'baa', hua'ia o'hua'ika'ne, huakpoa o'tiahuayika'ne, huakitta'a oa'pakika'ne. ⁵ Ken konig oro'omey

huaknopoe'eri huakka'nanada ee'pi' Cristotaj oknopoe'po Cristoen nogso'tida o'ika'ne. Huayahuaya o'baotika'ne. Huayahuaya nogso'tida o'maika'ne.

⁶ Diosen Nokirega mo'nopo'toenok kenpa'ti Diosa mo'nopoea'nok nogda nogda Diosen kika'dik o'ika'ne. Nog huaknopoe'eri huama'buytaj a'batihuapokya'po nogda nogda nigkika'dik o'ika'ne. Diosen hua'a Diosa oro'taj e'manopoea'nayo Diostaj daka' oknopoe'po daka' mon'manbatia'pakonhuahuika'.

⁷ Kan'mantihuapoke'po Diosen Nokirega e'tihuapoknayo nog aratbuttaj daka' mon'mantihuapokika'. Apagba' kan'manmadikike'po Diosen Nokirega oro'taj e'tihuapoknayo daka' mon'manmadikika'.

⁸ "Yan'nopo'korea', Diostaj yan'nigpeika'." Aratbuttaj kan'maboroayike'po Diosen Nokirega e'tihuapoknayo 'urua'da mon'maboroayika'. Huakupepi' e'tae'nayo durugteda pai'da huae'eritaj mon'bayokika'. Huaknopoe'eritaj huabatioka'eri ee'nayo daka' yan'batiokika'. Pai'da aratbuttaj e'batihuapoknayo durugteda mon'batihuapokika'.

Cristotaj oknopoe'po Diosen 'urua'nanada mogkika'.

⁹ Daknopo'da mo'nepo huayahuaya di' mon'maika'. Dakhuea' e'ka' mon'tinosikpo huadakyoda mogkika'. ¹⁰ Konig huama'buytanig konig huidpotanig di' o'maika'ne konigti nog huaknopoe'eritaj huayahuaya di'da mon'maika'.

Noganayo huadak oa' huadak o'kika' huayahuaya mon'matinopoika'po mon'bahuaa'ika'.

11 Batikhue'ada Diosen digā'da mogkika'. Diga'da Diostaj mon'eretpakpo mogkika'.

12 Durugnanada Diosere o'noeonhuahuika'apone durugteda mon'nopoika'. Pai'da e'nopo'enayo batikhue'da mo'noknopoeonhuahuika'. Batikhue'da mon'tiona'pakonhuahuika'.

13 Pai'da e'eada huaknopoe'eri huama'buytaj aypo yudtapi' huakupepi' mon'bayokika'. Nogbaya' huama'buy e'tiaknayo mon'baedpo kan'taye'po aypo a'batobapeya'po mon'baika'.

14 Oro'mey Cristotaj huaknopoe'eri o'enok huakka'mona bo'huadiaypo dakhuea' mogkika'apone. "Diosa kamatinepahuie'po," mon'mationa'pakika'. Kenomeytaj dakhuea' bahuahue'ada mon'mationa'pakika'.

15 Cristotaj huaknopoe'eri huama'buy durugda o'nenok kenomeyere mon'durugpakika'. Huama'buy en'huikte a'manopo'noeyaya'po kenomeytaj mon'manoeynoeyonhua'.

16 Huayahuaya dig bahuahuayhue' mo'nika'. Huayahuaya daka' mon'matoika'. "Donayo huadakda ijikay," huata'da tinopoehue' mo'nika'. Pai'da huae'eri huama'buytaj mon'bapakika'. "Donayo huakka'da ijnopoey," nopoe'ehue' mo'nika'.

17 Oro'taj be'api' dakhuea' egka'nayo kentaj kenpa'ti dakhuea' ogkahue' mo'nika'. Aya' bakpoteda huadakyo' mogkika'. 18 Nogtaj nogtaj maboyhue' mo'nika'. Manoeya'dik ee'nayo huayahuaya yan'manoeynoeyika'.

19 Be'api' dakhuea' egka'nayo kenpa'ti dakhuea'

magkahue' mo'nika', huadi' egomey pogomey. Diosa castiga kamagke'. "Aratbuta dakhuea' egka'nayo do'huataj castiga ijmagka'apoy," Dios Huairia oa'uyate. ²⁰ Kenpa'ti "Ontaj dakhuea' huaka'eria aypota' ee'nayo yan'bayokikati'. Maymaya' ea'nayo hue'ey yan'mamaya'ikati'. Ken konig egkika'nayo nama'da dakhuea' yogkamey on'nopoepo kokbeda'da on'pakpo on'bira'apo," Apagba'a oa'uyate. ²¹ Noga dakhuea'da egka'nayo kentaj mahuadiayhue' mo'nepo huadakda mogkika'.

13

¹ Dios Huaboro' Huairi o'ika'po gobierno huairitaj o'baktie'ea'ika'nok gobierno huairitaj nigpeika'dik mo'nika'. ² Gobierno huairitaj nigpeehue' ee'nayo kenpa'ti Diostaj nigpeehue' ee'onigti o'ene. Dakhue' o'ka'nok gobierno huairia castiga mogka'apone. ³⁻⁴ Huadakda e'kika'nayo gobiernoen sorotataj me'pukhue'dik o'ika'apone. Dakhuea' eka'nayo huairitaj nigpeehue' ee'nayopi' gobierno huairien sorotataj me'pukdik o'ea'apone. Gobierno huairia oro'omeytaj kan'batiokike'po kan'batihuapokike'po Diosa o'baktie'ea'uyatenok huadakda mogkika'. Huadakda o'kika'po huairitaj me'pukhue' o'ika'apone. "Huadakda boka'ne," huairia monika'apone. Kenpa'ti gobierno huairi dakhuea' huaka'eritaj castiga kan'magkike'po Diosa o'baktie'ea'uyatenok dakhuea' eka'nayo me'pukdik o'ika'apone. ⁵ Konigepo castiga ogkahue' mo'epo gobierno huairitaj mon'nigpeika'. Kenpa'ti gobierno

huairitaj e'nigpeika' huadakda o'e mon'nopoepo mon'nigpeika'. ⁶ Gobierno huairi konig Diosen huanaba' Diosa o'paknok aratbuttaj on'batihuapokika'. Konigepo gobierno huairitaj huakupe bayokika'dik o'ene.

⁷ Gobierno huairitaj dehuea' ee'nayo mon'bayokika'. Gobiernoen huakupe huatae'eria huakupe beyok ena'nayo mon'yokika'. Huairi huadakda egkika'nayo huadakda o'e mon'tinopoepo huadak o'kika' mon'huaa'ika'.

⁸ Nogtaj ijhue'da dehuehue' mon'maika'. Huayahuaya di' mon'maika'. Huayahuaya di' e'maika'nayo aya' konig Diosen hua'a o'nigpeika'ne. ⁹ "Nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'. Nogtaj barakhue' yanika'. Berehue' yanika'. Nogtaj da bahuaahue' yanika'. Nogen katepi' en'tae' eretpakhue' yanika'." Diosen hua'a o'enok "Huakka' huata'da di' mo'ika'nig konigti huayahuaya di'da yan'maika'," ken konig e'kika'nayo aya' Diosen hua'a o'kika'pone.

¹⁰ Huayahuaya di'nanada e'maika'nayo nogomeytaj dakhuea' magkahue' o'eapone. Ken konig nogomeytaj di' e'maika'nayo aya' Diosen hua'a o'nigpeika'po dakhuapada o'kuhuitika'ne.

¹¹ A'ti Cristoa bo'huaharakdeaponok huayahuaya di'da mon'maika'. O'tiakdeaponok konig e'tayonig e'ikada mon'maboato'po onte'ti Cristoen diga' mogkika'. Cristoa oro'omeytaj a'batobehaikya'po ida bo'huaharakdeapone.

¹² Oy iyo huadariyo aratbut on'maika'po konig sikkiregya' huakka'nanada dakhuea' egkadhuahuikade'te a'ti Cristo o'huarakapopo huame'nonig o'eapo. Konig aratbut sikkiregya'

dakhuea' ogkika'nig mon'batik. Konig huame'noete huadakda huakika'erionig huadakda mogkika'. Huadak e'kika' konig oro'en huatioka'pegonig onte'ti dakhuea' kikhue' o'eapone. ¹³ Konig huame'noete aya'ada etiahuayika'te oro'omey Cristotaj huaknopoe'eri huadaka'da mogkika'. Fiesta ee'te diga' bapehue' mo'nika', huakka' huamai'hue mayhue' mo'nika', okkudahue' mo'nika'. Nogtaj nogtaj bakdejhue' mo'nika'. Dakhuea' kikhue' mo'nika'. Maboyhue' mo'nika'. Kenpa'ti dig mahuanopoe'hue' mo'nika'. ¹⁴ Huairi Jesucristoa opudomeyen huanopo' mo'nopo'toenok kenda Jesucristo o'pakika'nig mogkika'. Konig oro'en huanopo'a dakhuea' e'ka'ta' o'eretpakika'nig nopoe'hue' mo'nika'po kikhue' mo'nika'.

14

Nog huama'buy nogpa'da kika'dik o'ne e'matinopoe'ada dakhue' ogkika' bahuaahue' mo'nika'.

¹ Opudomeyere huakka'da huama'buy huaknopoe'eri o'nika'. Huakka'mon aya' Jesucristoen huadak hua'a nopoe'hue' o'nepo nogpa'da Diosen ogkika'. "Nama'da mo'nopo'epo," maboyhue' yanika'. ² Huakka'da huaknopoe'eri aya' aypo huaenpi' bape'dik o'ene on'nopoika'. Nogomeyanayo aya' Cristoen hua'a daka' nopoe'hued o'nepo aypoyo'da bape'dik o'ene on'nopoika'. ³ Opudomey huaknopoe'eri aypo huaenere bapika'dik o'ene huanopoe'eria aypoyo'da huabape'eritaj batibiraehue' yanika'. Kenpa'ti opudomey aypoyo'da huabape'eria

aypo huaenere huabape'eritaj "dakhuea' ogka'," bahuaahue' yanika'. Aypo huaenere huabape'eritaj Diosa o'bae'ika'. Kenpa'ti aypoyo'da huabape'eritaj Diosa o'bae'ika'.
 4 Oro'omey huaknopoe'eri konig Diosen huanaba' o'maepo "dakhuea' ogka'," nog Diosen huanaba'taj bahuaahue' mo'nika'. "Dakhuea' ogkika'," "huadakda ogkika'," Diosayo'da bahuaa'dik o'epo kenpa'ti huadak kagkike'po Diosa batihuapokika'dik o'mae.

5 Kenpa'ti sábadote baahue' o'epo tiona'pakika'dik o'ene huakka'mona on'nopoika'. Nogomeynayo judioen fiesta huame'noete e'tiona'pakta' pakhue' o'nika'. Aya'me'noeda konigti o'enok aya'me'noeteda Diostaj tiona'pakdik o'ene on'nopoika'. Sábado baahue'da e'tiona'pakta' e'paknayo kenda yag'kika'. Sábadopi' nog judioen fiesta huame'noete e'baa'ta' e'paknayo kenda yag'kikati'.
 6 Dios Huairi 'urunanada o'ika' aya'ada kanoknopoe'po huakka'mona sábadote baahue' o'nika'po on'tiona'pakahuadika'. Kenpa'ti Dios Huairi 'urunanada o'ika' aya'ada kanoknopoe'po nogomeynayo sábadotepi' on'baa'po aya'me'noeteda on'tiona'pakika'. Kenpa'ti Dios Huairi 'urunanada o'ika' kanoknopoe'po huakka'mona dakiti Dios on'tiona'pakdepo aypo huaenere on'bape'ika'. Dios Huairi 'urunanada o'ika' kanoknopoe'po nog huakka'mona dakiti Dios on'tiona'pakdepo aypoyo'da on'bape'ika'.

7 Diostehuapa' aya'da kika'dik o'ene. Katepi' Diosa o'pakika'nig kika'dik o'ika'ne. Katepi'

oro'omey huata'da o'pakika'nig kikhue'dik o'ika'ne. Kenpa'ti Diosa o'paknok o'bueyapone.

⁸ Kenpa'ti oro'omey o'noepo Jesucristo Huairitaj o'nigpeika'ne. Jesucristo Huairi o'paknok o'bueyapone. O'noepo Diosen o'ene. E'bueypi' Diosen o'ene o'nopoene.

⁹ Oro'omey e'manoete oro'en Huairi a'ikaya'po kenpa'ti e'mabueyte oro'en Huairi a'ikaya'po Cristoa mo'nigbuey'uyate. Onpa'ti Diosa o'noyhuada'uyate.

¹⁰ Dakhuea' o'ka' huama'buytaj huaahue' mo'nika'. Huama'buytaj batibirahue' mo'nika'. Nogok aya'ada Cristotaj tikupobo'dik o'eapone. Dakhuea' e'kika'nayo Cristoa kenda mona'apone.

¹¹ Apagba'a inpa' oa':

Ijnoeonhuahuikay, buttida ijjay. Do'taj aya'ada huikudate mentibahuadpo "Cristoyo'da Dios Huairi o'e," me'nona'apone. Kendation buttida ijjay. Dios Huairia oa'.

¹² Nogok Dios Huairitaj o'tikupobopo huama'buytaj e'batibirae'uy'nayo "dakhuea' o'kika'," huama'buytaj e'bahuauy'nayo kenda Dios Huairitaj ona'dik o'eapone.

Huama'buytaj dakhuea' tokahue' a'eya'po daka' mon'nopepo huadaky'o mogkika'.

¹³ Konigepo "dakhuea' o'ka'," Cristotaj huaknopoe'eri huama'buytaj huidpotapi' huayahuaya bahuaahue' mo'nika'. Huama'buytaj dakhuea' batokahue' a'eya'po huadaky'o mogkika'. ¹⁴ Konig Jesucristo Huairitaj huaknopoe'eri ijjepo aya'da huaen aypopi' huadak o'enok bapika'dik o'ene doa e'nopo'e'tada

“huaen huakyaripi’ donayo bapehue’dik ijje_y,” nogapi’ en’nopoe’tada do e’bape’nayo kentehuapa’ dakhue’da o’e. ¹⁵ Kenda huaenpi’ huama’buya bapehue’dik ijje_y on’nopoika’nig oro’omeya e’bapika’nayo huama’buytaj dakhuea’ e’batoka’nayo ke’nakon e’bape’nayo dakhuea’ ogka’apo. Konigepo huama’buytaj di’ maehue’dik o’eapone. Kenomey huaknopoe’eri huama’buytakon a’manopo’yareaya’po Jesucristoa o’manigbuey’uyate. Ken huaen huama’buy bapehue’dik o’epo oknopoebatikhue’ ka’ne’po ken huaen bapehue’ mo’nika’.

¹⁶ Dakhuea’da ogka’ huaahue’ mo’ike’po konig kika’dik o’ene e’nopoda kikhue’dik o’ika’ne. ¹⁷ Diosensi’po o’epo Jesucristo Huairitaj oknopoika’po “in huaen bape’dik o’ene,” “nog huaen bapehue’dik o’ene,” kirigayo’ nopoehue’ o’ika’ne kenpa’ti “in huamai’ mai’dik o’ene,” “nog huamai’ mayhue’dik o’ene,” kirigayo’ nopoi kahue’ o’ika’ne. Diosensi’po o’epo Jesucristo Huairitaj oknopoika’po Diosen ’urua’da e’kika’, huadakyo’da e’kika’ kirigayo’ mon’nopoika’po mogkika’. Kenpa’ti Jesucristo Huairitaj oknopoe’po o’eretdi’pakpo huayahuaya di’ mo’maepo mo’manoeyika’. Kenpa’ti Jesucristo Huairitaj oknopo’enok Diosen Nokirega mo’nopo’durugpakika’ne. ¹⁸ Ken konig Cristotaj o’nigpeikapo Diostaj o’durugpakika’ne. Kenpa’ti “huadakda ogkika’,” aratbuta bo’huaikapone.

¹⁹ Huama’buy huayahuaya di’ a’maikaya’po huayahuaya a’manoeya’ikaya’po huadakyo’ e’kika’ mon’eretpakika’. Kenpa’ti huama’buy nogiti nogiti Jesucristo Huairitaj

kanoknopoike'po 'urua'nanada e'kikata' mon'pakika'. ²⁰ Nog huaknopoe'eri huama'buy huaenpi' bapehue'dik o'ene yan'nopoetpi' oro'omeykon bapehue' mo'nika'. Oro' e'pe'nayo oro'taj on'tiahuaypo yan'bapeapetpi' konigepo onte'ti Cristotaj ya'noknopoebatikapetpi'. Konigepo huaen huadakda bape'dik ee'pi' bapehue' mo'nika'. Huama'buytaj dakhuea' batokahue' mo'nika'. ²¹ Oro'omey huaen o'pe'nok huamai'hue o'mai'nok katepi' o'ka'nok huama'buyakon dakhuea' eka'nayo eknopoebatiknayopi' dakhue'da o'e. Onte'ti huaen bapehue' mo'nika'. Huamai'hue mayhue' mo'nika'. Nogded manigkahue' mo'nika'. ²² Aya' huaenda bape'dik o'ene o'nopoetpi'. Katinig mai'dik o'ene o'nopoetpi'. Oro'anayo Diostayo'da daka' mo'noknopoika'. Dakhuea' kikhue' o'ene o'nopoe'edepo durugda o'eapone. ²³ Ken huaen bapehue'dik o'ene e'nopoada e'bape'nayo dakhuea' o'kay o'nopoeapone. Katepi' e'ka'ta' o'pakpo dakhue' o'e e'nopoada eka'nayo Diostaj dakhuea' o'ka'ne.

15

Huama'buy nogiti kanoknopoike'po mon'batihuapokika'. Oro'enda o'pakpo kikhue' mo'nika'.

¹ Huakka'mona huama'buy kenda huaen bapehue'dik o'ene on'nopoika'. Oro'omey huaen bape'dik o'ene daka' o'nopoepo kenomey nogiti Diostaj kanoknopoike'po mon'batihuapokika'. Oro'tehuapayo'da kikhue' mo'nika'. ² Kenomey kenda huaen bapehue' o'nika'nigtaj nogiti huadak

kagkike'po, nogiti Cristotaj kan'nigpeike'po, kanoknopoi'ke'po mon'batihuapokika'. ³ Cristo huata'da a'durugpakaya'po kahue' o'ika'uyate. Diosenyo'da e'kika'tada "Aratbut Diostaj on'huadiaypo do'taj bo'tidi'kika'apone" Apagba'te kenpa' oa'. ⁴ Oro'omeytaj kan'manmadikike'po Apagba' mo'nigmadoya'uyate. Kenpa'ti Apagba'taj o'peika'po pai'da o'nopo'epo oknopoebatikhue' o'ika'ne. O'nopo'noeypo Cristo e'tiakte ekpoe' o'nigunhuahuika'ne. ⁵⁻⁶ Oro'omey pai'da e'nopo'ete Diosa moknopoea'ika'ne, mo'nopo'noeya'ika'ne, kenpa'ti Jesucristoa o'paknok huayahuaya mo'manoeynoey'ika'ne. Konigepo Jesucristoen Diostaj Jesucristo Huairien Apagtaj oro'omeya onokteteyo' "huadaknanada i'ene," "urunanada i'ene," "dakiti Dios" mo'nonika'.

"Yan'nopo'korea' Cristotaj yanoknopoe'." Pablo Cristoen huata'moneria judío ehue' huqe'eritaj o'manbatia'pakika'uyate.

⁷ Konig Jesucristoa oro'omeytaj di'da mo'epo mo'bae'uyne konigti huaknopoe'eri huama'buytaj huayahuaya di'da mo'nepo mon'bae'ika'. "Dios 'uruda o'e. Dios huadakda o'e," huakka'ada kanoknopoe'po huayahuaya di'nada mon'bae'ika'. ⁸ "Opudomeytaj kabati-huapokike'po Cristotaj ijmanigta'mona'apoy." Diosa judío adhuea'pane'taj o'mana'uyate. Diosen hua'a buttida o'e kamanopoi'ke'po kenpa'ti Diosen hua'a a'kaya'po judíotaj a'batihuapokikaya'po Cristo o'tiakuyate. ⁹ Kenpa'ti "Dios huakka'da mo'matinepahui'po Cristotaj oknopoe'denok

Diosa oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne. Dios huadakkanada o'ika'." Judío ehue' huæ'eri aratbutakon kan'batia'pakike'po Cristo o'tiakuyate. Apagba'te inpa' o'madoya'uyate: Judío ehue' huæ'eri en'maete "Dios huadakda o'ika'. Diosa o'matinepahuika'," ijja'apoy. Diostaj ijbatadi'kea'apoy. Diostaj dakiti ijja'apoy. Apagba'te kenpa' Cristoa oa'uyate.

10 Nog Apagba'te inpa' oa':

Judío aratbutere yan'durugpakika' Diosa nog aratbuttaj o'mana'uyate.

11 Nogyo Apagba'te inpa' oa':

"Dios 'urua'nanada o'ika'," "Uruda Huairitone' o'ika'," Aya' nog aratbuta aya'baya'da yan'tia'pakikati'.

12 Isaíasakon inpa' o'madoya'uyate:

Isaíen adhuea' huayayo huakka'da o'neapo. Nogtiada Huakhuairi o'eapo. Nog aratbutenbeta' Huairi o'eapo. Nog aratbut ken'taj huakka' on'pakapo. Kentaj o'noknopoika'apo. Apagba'te kenpa' oa'uyate.

13 Diosa 'urua'nanada mogkadhuahuika'apo buttida o'ika'nok Diostaj daka'nanada moknopoike', Cristotaj moknopoepo mo'durugpakike' kenpa'ti mo'noeyike'. Diosen Nokirega teyda monopo'toenok Diosa 'urua'nanada bokadhuahuike', nogiti nogiti daka' kanoknopoike'po. Ijtiona'pakikay.

14 Opu domey Cristotaj huaknopo'e'eri konig do'hued huama'buy konig do'hued huidpo mo'epo huadakkanada mo'epo, huayahuaya

di' mo'maika'ne. Huakka' Cristotaj moknopoe_{po} huayahua_{ya} manmadikika'dik mo'ika'ne. Do kenda daka' e'nopo_{epi}' ¹⁵ Diosa me'ta'mona'nok in beroba'te okkahuehue'da ka'ne'po daka' on'boroaypo on'nigmadoya'ne. ¹⁶ Nog aratbuttaj Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa me'tinepahui'po me'ta'mona'uyne. Nog aratbuta Jesucristotaj o'noknopo_{enok} Diosen Nokirega o'manopo'to_{epo} Diosa bae'dik mo'maeapone.

¹⁷ Jesucristotaj yoknopo_{epo} Diosen 'urua'nanada ijmanmadikika'nok huakka'ada judío ehue' hua_e'eria on'nopo'korea'depo Diostaj on'nigpeika'. Konigepo durugda ijikay. ¹⁸ Cristoa me'nopo'toeonhuahuika'nok Jesús en huadak hua'a ijmanbatia'pakonhuahuika'uy. Konig Diosayo'da kika'dik o'eni_g 'urua'nanada ijikika'uynok huakka'ada nog aratbuta Cristotaj o'noknopoika'po Diostaj on'nigpeika'. ¹⁹ Diosen Nokirega be'teypaka'nok Diosonig 'urua'nanada ijikika'uy. Ijbayarea'ika'uy. Ken konig Jesucristoen huadak hua'a huabada ijmanbatia'pakonhuahua'po Jerusalénya'kon huaboa'da ijmanbatia'pakonhuahua'po nogbaya' nogbaya' bidteda Ilírico huadaribayo Jesucristoen huadak hua'a daka' ijmanbatia'pakonhuahuika'uy. ²⁰ Keya' nogomey Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakdenok on'nopo'korea'depo Jesucristotaj o'noknopo_{edenok}, keya' do'hua Cristoen huadak hua'a manbatia'pakhue' ijjemey. Keya' aratbut Cristoen huadak hua'a peehued ee'ted ijpakpo ijmanmadikikay. ²¹ Kenda Apagba'te oa'nig ijikikay.

Aratbuta Cristotaj tipeehued o'neonhuahuika'depo on'tipeeapo. Cristotaj o'noknopenka'apo. Apagba'te kenpa' oa'uyate.

Romayo ijhua'apoy, Pabloa o'nopoeyate.

²² Romayo opudomeytaj e'mata'unhua'ta' ijpakika'nig'a nog aratbutte huakkuru hua'dik ijje'uy. Jesucristoen huadak hua'a peehued huae'eritaj huakkuru hua'dik ijje'uy. Konigepo opudomey Roma huae'eritaj huahuahue'dik ijjuy. ²³ Oynayo nogbaya' nogbaya' ijmanmadikad-huahuika'depo aya' ijka'depo huakka' huabayok ijhue'da opudomeyere e'mata'unhua'ta' ijpakon-huahuika'depo ²⁴ Espanayo ijtikonhuahua'po opudomeytaj ijmeta'ika'apoy, ijnopoey. Opudomeyere e'durugpakonhuahua'de'te do'taj men'tihuapokpo Espanayo menta'mona'. ²⁵ Oyednayo Jerusalenyō ijhua'apoy. Pai'da e'eada huama'buy huaknopoey'eritaj huakupe ijtohua'apoy. ²⁶ Macedonia huaknopoey'eria kenpa'ti Acaya huaknopoey'eria Jerusalenyō pai'da huae'eri huama'buytaj huakka' huakupe a'manigta'monaya'po on'eretpakpo on'bayokikame'te. ²⁷ Jerusalenya' judío huama'buya huakkuruda Jesucristoen huadak hua'a Macedonia huae'eritaj on'manbatia'pakonhuahuika'uyatenok Macedonia judío ehue' huaknopoey'eria konig dehuea' on'maepo Jerusalenyō huama'buytaj on'pakpo huakupe on'bayokikame'te. ²⁸ Kenda ijkuhuitonpo huakupe Jerusalenyō pai'da huama'buytaj ijbayokuddepo Espanayo ijhua'po opudomey Roma huae'eritaj onta'unapet.

29 Opudomeyenbayo e'tiakde'te Cristoa me'nopo'to_{en}ok on'madurugpaka'apone.

30 Jesucristo Huairitaj moknop_oepo Diosen kakike'po do'taj bo'tihuapokpo Diostaj diga' men'tiona'pakika', egomey. Kenpa'ti Diosen Nokirega di'da mo'ea'nok diga'da men'tiona'pakika'. Daka' o'nona'ne, egomey. 31 Judeaya' oknop_oehue' hua_e'eritaj Pablotaj yatioka', Dios, men'tiona'pakonhua'. Ken huakupe ijtohua'po ijbayoke'apoy. Huama'buy Jerusalén_{ya}' durugteda ka'de'po men'tiona'pakonhua'. 32 Dios e'paknayo opudomeyenbayo durugteda yokye_aapoy. Durugtenanada opudomeytaj on'tiahuayapone. Opudomeyere ijnopo'noeyapoy. 33 Diosa a'manopo'noeyaya'po opudomeyere kaike'.

16

Saludos o'manigdikta'mona'uyate.

1 Oro'omeyen huidpo, Febe, huadakda o'ika'po Cristoen huaknop_oe'eritaj o'tihuapokika'po Cencrea huakka' jakya' o'batihuapokika'.

2 Konig Huairi Cristoa o'paknok Febetaj daka' yade'ika', konig huama'buy huaknop_oe'eritaj 'urua'da on'bae'ika'nig konigti kentakon yade'ti'. Febe nogomeytaj doeretaj huakka'da bo'tihuapokuynok katepi' Febe e'ka'te yan'tihuapokikati'.

3 Priscila Aquilaere doere Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakika'po o'manmadikika'uy. Priscilataj Aquilataere do'hua saludos ijmanigdikta'monay. 4 Do'taj on'tioka'po

mo'bueyay'uyne. Konigepo kenomeytaj dakitia' ijmanikay. Kenpa'ti aya' judío ehue' huae'eri huama'buya dakiti on'manika'. ⁵ Huaknopoe'eri huama'buy huidpoere Priscila Aquilaereen jakyo Apagba' a'peeya'po ogkupopakika'po kenomey huama'buytaj huidpotaere saludos ijmadikta'monay. Epeneto huabokerek o'epo, Acaya huadaribayo huae'eri o'epo huakkuruda Jesucristotaj o'nopo'korea'po oknopoe'uyate. Huadi'da Epenetotakon saludos ijdikta'monay. ⁶ María opudomeytaj huakka' bo'tihuapokonhuahua'uy. Kentakon saludos ijdikta'monay. ⁷ Do'hued aratbut Andrónico Juniastaere saludos ijmadikta'monay. Doere huabakuda' jakyo o'ne'uy. 'Urunanada huaknopoe'eri o'ne. Cristoen huamata'mona'eria daka' o'matinopoe'y. Do'hua Jesucristotaj oknopoe'hued ee'ted huakkuruda Jesucristotaj o'noknopoe'uyate.

⁸ Ampliastaj saludos ijdikta'monay. Amplias Cristoen huaknopoe'eritaj di'da me'taene. ⁹ Urbanotaj saludos ijdikta'monay. Urbano oro'ere Jesucristotaj o'nigpeika'po o'manmadikikay. Kenpa'ti di'da Estaquistaj saludos ijdikta'monay. ¹⁰ Apelestaj saludos ijdikta'monay. Apeles huaknopoe'eri o'epo pai'da e'nopo'eada Cristotaj oknopoe'batikhue' o'uy. Kenpa'ti Aristóbuloen huabettaj saludos ijmadikta'monay. ¹¹ Herodión do'hued aratbut o'e. Herodióntaj saludos ijdikta'monay. Kenpa'ti Narciso ke'nen huabettaere saludos ijmadikta'monay. Huairi Jesucristoen

huaknopoe'eri o'ne. ¹² Ettone' huidpo Trifena Trifosataere saludos ijmadiкта'monay. Kenomeya Huairi Jesucristotaj on'nigkika'. Kenpa'ti huadi'da huidpo Pérsidataj saludos ijdikta'monay. Pérsida huakka' Huairi Jesucristoen o'nigkika'uyate. ¹³ Rufo huabokerektaj saludos ijdikta'monay. 'Urua'da huaknopoe'eri o'e. Aya'ada on'tinopoika'. Rufoen huayetaj saludos ijdikta'monay. Ke'na konig do'hued huayeonigti me'taika'uy. ¹⁴ Asíncritotaj saludos ijdikta'monay. Flegontetaj Hermastaj Patrobastaj Hermestakon saludos ijmadiкта'monay. Kenomeyere huaknopoe'eritaj saludos ijmadiкта'monay. ¹⁵ Filólogotaj, Juliataj, Nereotaj Nereoen huama'buytaj, Olimpastaj huaknopoe'eri kenomeyeretaj saludos ijdikta'monay.

¹⁶ Huayahuaya di'da yan'mae'po huayahuaya yan'batodurugpakika'. Aya'da huaknopoe'ere nog huakka' jak nog huakka' jak huaje'eri huaknopoe'eria saludos on'madiкта'mona'.

¹⁷ Keyoj ijjay. Nama'da huamanmadika'eria opudomeytaj nama'da e'manmadika'ta' on'pakika'. Onte'ti hueretta'da oknopoe'hue'dik mo'eapetpi', nama'da bokika'apetpi'. Buttida e'manmadika' moknopoe'de'uy. Kenomey nama'da on'manmadika'nok yan'bakhua'. Kenomeytaj peehue' yanika'. ¹⁸ Kenomey nama'da huamanmadika'eri oro'omeyen Huairi Jesucristotaj nigpeehue'da o'nika'po kenpa'da huata'da o'deretpakpo ogkika'. Nama'da konig 'uruda huadik on'batia'pakpo on'manmadika'po Cristoen 'uruda huaknopoe'eritaj nama'da

mona'nok kenomey nama'da huaman-madika'eritaj peehue' yanika'. ¹⁹ Opudomeya Huairi Jesucristotaj 'urua'da on'nigpeika' aya' huaknopo'e'eriada nogya' nogya' mo'tinopoene. Konigepo ijdurugpaki. Opudomey huadaky'o' a'kikay' daka' mo'nopoika'nok kenda ijpaki. Kenpa'ti dakhuea' a'kay' nopoehue' mo'ika'nok kenda ijjeretpaki. ²⁰ Dios Huamanoeya'eria bo'tihuapoknok ida toto' nama'da huaa'eria onte'ti engaña ogkahue'dik mo'eapone. Huairi Jesucristoa daka' opudomeytaj mogkike'.

²¹ Timoteoa doere huabaa'eri saludos mo'dikta'mona'ne. Kenpa'ti do'hued aratbut Lucio Jasónere Sosíptererea saludos mo'dikta'mona'ne.

²² Do Tercio in Pabloen beroba'te ijtamadoya'po Jesucristo o'paknok do'huakon saludos on'dikta'mona'ne.

²³ Gayoen jakyo do Pablo ijikay. Gayoen jakyo huaknopo'e'eria a'batadi'keaya'po on'bakudika'po, Gayoa saludos bo'huaa'ne. Erasto huakka' jakyo huakupe huatoe'eria saludos mo'dikta'mona'ne. Kenpa'ti huama'buy Cuartoa saludos bo'huaa'ne. ²⁴ Aya' opudomey huaknopo'e'eritaj Huairi Jesucristoa daka' mogkike'.

Diostaj Jesucristotaere dakiti mo'da'ika' Pabloa oa'uyate.

²⁵ Dios 'urunanada o'e. Teynanada o'e. Konig teyda kanoknopoike'po opudomeytaj Diosa bo'tihuapokike'. Jesucristoen huadak hua'a oknopo'e'dik yanika' kenpa'ti nopo'korea'dik yane' ijmana'ika'uy. Kenpa'ti Jesucristoen

huadik ijmanmadikika'uy. Dios huadari kahuedaded Cristotaj ijta'mona'apoy Diosayo'da huanopoya'da o'nopoika'uyate. ²⁶ Jesucristoen huadak hua'a Apagba' huamanbatia'pakeria on'manbatia'pakika'uyatenig oy Diosa mo'nopo_{ea}'dene. Oy aya'baya'da aratbut nogya' nogya' on'mapeedepo o'noknopo_{ede}. Kenda yan'manopo_e' Diosa o'mana'uyate. Diosnayo o'noehuahuiika'. Aya'da aratbut nogbaya' nogbaya' kanoknopo_{ike}' kanigpe_{ike}' Diosa Jesucristoen huadak hua'a o'manopo_{ea}'de.

²⁷ Dios nogtida Huairi o'e. Diosayo'da aya'nanada o'nopo_e. Jesucristotaj oknopo_{epo} "Dios 'uruda o'e. Kenpa'da huadaknanada o'e." Mon'batia'pakika'. "Dakiti, Dios," mo'nonika'.

**Jesucristo oy oa'pak: Kenda Jesucristoa;
monigka'uyatenok; Diostaj
mo'manopo'yarea'ika'ne**

New Testament in Amarakaeri (PE:amr:Amarakaeri)

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Amarakaeri

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Amarakaeri [amr], Peru

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Amarakaeri

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2024-02-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

86e43144-8403-5994-a826-4a127b2f67da